

ПРЕДЛОГ

На основу члана 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон), на предлог Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде,

Влада доноси

ЗАКЉУЧАК

1. Усваја се Стратегија за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године, која је саставни део овог закључка.

2. Овај закључак, ради реализације, доставити Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарству финансија, Министарству заштите животне средине, Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарству рударства и енергетике и Министарству привреде, а ради упознавања Министарству државне управе и локалне самоуправе и Министарству здравља.

3. Овај закључак објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број:

У Београду, јануар 2020.године.

ВЛАДА

ПРЕДСЕДНИК

4827020.0125.1/1

СТРАТЕГИЈА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА СПОРЕДНИМ ПРОИЗВОДИМА ЖИВОТИЊСКОГ ПОРЕКЛА ЗА ПЕРИОД ОД 2020. ДО 2024. ГОДИНЕ

Стратегија за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године (у даљем тексту: Стратегија) тематски је подељена у пет целина, и то:

- 1) уводна разматрања са основним информацијама о стратешком, правном и институционалном оквиру;
- 2) стање у области споредних производа животињског порекла;
- 3) дугорочни општи циљ и специфични циљеви за унапређење управљања споредним производима животињског порекла;
- 4) механизам за спровођење Стратегије;
- 5) акциони план за спровођење Стратегије.

Скраћенице које се користе у тексту имају следеће значење:

БСЕ – Бовина спонгиоформана енцефалопатија („болест лудих крава”)

ЕК – Европска комисија

ЕУ - Европска унија

ИПАРД - Инструмент претриступне помоћи за рурални развој

ЈЛС - Јединица локалне самоуправе

МПШВ - Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

НПАА - Национални програм за усвајање правних тековина ЕУ

НВО - Невладина организација

СПЖП - Споредни производи животињског порекла

СРМ – Специфични ризични материјал

Тен - тона еквивалентне нафте

ТСЕ - Преносиве спонгиоформне енцефалопатије

Уредба (ЕЗ) 1069/2009 - Уредба (ЕЦ) бр. 1069/2009 Европског парламента и Савета од 21. октобра 2009. године о утврђивању здравствених правила за споредне производе животињског порекла и од њих добијених производа који нису намењени за исхрану људи и о стављању ван снаге Уредбе (ЕЦ) бр. 1774/2002 (Уредба о споредним производима животињског порекла)

Уредба (ЕЗ) 142/2011 - Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 142/2011 од 25. фебруара 2011. године о имплементацији Уредбе (ЕЗ) бр. 1069/2009 Европског парламента и Савета о утврђивању здравствених правила за споредне производе животињског порекла и од њих добијених производа који нису намењени за исхрану људи и о спровођењу Директиве Савета 97/78/ЕЗ у погледу одређених узорака и предмета који су ослобођени ветеринарских прегледа на граници на основу те директиве

Уредба (ЕЗ) 999/2001 - Уредба (ЕЗ) бр. 999/2001 Европског парламента и Савета од 22. маја 2001. године о утврђивању правила за спречавање, контролу и искорењивање одређених трансмисивних спонгиформних енцефалопатија

УВ - Управа за ветерину, МПШВ

ФВО - Аудит и анализа у области здравља и хране (Health and Food Audits and Analysis), бивша Канцеларија за храну и ветерину

Објашњења појединих појмова:

- 1) *добијени производи* јесу производи добијени путем једног или више поступака обраде, трансформације или фазе прераде СПЖП;
- 2) *материјал Категорије 1* јесте СПЖП са највећим степеном ризика;
- 3) *материјал Категорије 2* јесте СПЖП са средњим степеном ризика;
- 4) *материјал Категорије 3* јесте СПЖП са ниским степеном ризика;
- 5) *објекат за прераду* јесте објекат у коме се прерађују СПЖП применом основних или алтернативних метода прераде;
- 6) *објекат за СПЖП* јесте објекат регистрован или одобрен у складу са прописима из области СПЖП;
- 7) *оператер* јесте физичко или правно лице под чијом су контролом СПЖП или добијени производи, укључујући лица која врше послове промета и превоза, лица које их користе, као и места настанка СПЖП, укључујући и произвођаче хране и хране за животиње, фармере и друге субјекте у пословању храном;
- 8) *правна тековина ЕУ* јесте целокупно законодавство и пракса ЕУ и обухвата сва права и обавезе од 1958. године до данас. Она обухвата све уговоре и законе ЕУ (директиве, прописе, одлуке), декларације и резолуције, међународне споразуме и пресуде Суда правде. Такође, обухвата активности које Владе држава чланица ЕУ заједнички предузимају у области слободе, безбедности и правде и у оквиру заједничке спољне и сигурносне политике;
- 9) *процес унапређења објеката* јесте процена и класификација објеката и постизање усаглашености са прописима ЕУ;
- 10) *сектор СПЖП* јесу све релевантне заинтересоване стране у ланцу СПЖП укључујући објекте за СПЖП, оператере и кориснике, заинтересована јавност;
- 11) *субјекат у пословању храном* јесте правно или физичко лице, односно предузетник, одговорно за испуњење законских услова за пословање храном којом управља (у даљем тексту: субјекат у пословању);
- 12) *удаљено подручје* јесте подручје у коме је популација животиња толико мала, а објекти или постројења за одлагање толико су удаљени да би организација потребна за сакупљање и превоз СПЖП била неприхватљиво тешка у односу на одлагање на лицу места.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА СА ОСНОВНИМ ИНФОРМАЦИЈАМА О СТРАТЕШКОМ, ИНСТИТУЦИОНАЛНОМ И ПРАВНОМ ОКВИРУ

1.1. Мотив за израду стратегије

Савремена достигнућа и напредак праћени су истовремено већим захтевима за побољшање услова живота и рада.

Данас се у индустријској ери, уз обиље корисних производа, стварају и велике количине отпадних материја, а међу њима и оне животињског

порекла. Отпадне материје представљају загађиваче животне средине и могу да угрозе здравље људи и животиња. Са друге стране, отпадне материје су сировина чијом би се рециклажом у нови производни процес смањила њихова запремина, односно количина, и уз то добили нови производи.

Овом Стратегијом уређује се управљање СПЖП.

СПЖП јесу цела тела или делови животиња, производи животињског порекла или други производи добијени од животиња, а који нису намењени за исхрану људи, укључујући јајне ћелије, ембрионе и семе, који нису намењени за приплод.

СПЖП настају углавном током узгоја, промета животиња и клања животиња, током производње производа животињског порекла, као и при спровођењу мера ради контроле заразних болести животиња.

Производи животињског порекла одређују се као СПЖП у складу са прописима или из комерцијалних разлога по избору субјекта у пословању. (нпр. у складу са прописима, кичмена мождина говеда која су рођена и узгајана у земљама ЕУ и земљама које су категоризоване као земље контролисаног или неодређеног БСЕ ризика, разврстава се као материјал високог ризика и није намењена за исхрану људи, док се пилеће ноге могу користити за исхрану људи, али их произвођач због непостојања комерцијалног тржишта у Републици Србији категоризује као СПЖП). Када се производ категоризује као СПЖП, у складу са прописима или из комерцијалних разлога, више се не може вратити у ланац хране.

У зависности од степена ризика који представљају по јавно здравље и здравље животиња, СПЖП разврставају се као материјал Категорије 1, материјал Категорије 2 или материјал Категорије 3. Списак материјала који припадају различитим категоријама СПЖП дат је у Прилогу 1 - СПЖП Категорије 1, Категорије 2 и Категорије 3, који је одштампан уз ову стратегију и чини њен саставни део.

СПЖП представљају могући ризик за јавно здравље и здравље животиња, као и за животну средину. Потребно је да се тај ризик адекватно контролише усмеравањем таквих производа у системе за безбедно одлагање или употребом тих производа у различите сврхе, под условом да се примењују строги захтеви чији је циљ да се здравствени ризици сведу на најмању могућу меру.

Значај уклањања СПЖП може се сагледати са четири аспекта:

- 1) епидемиолошко-епизоотиолошког;
- 2) заштите животне средине;
- 3) економског;
- 4) приступања ЕУ.

Са епидемиолошког-епизоотиолошког аспекта СПЖП представљају потенцијалну опасност за појаву и ширење заразних болести животиња и људи.

Многи узрочници заразних болести који се налазе у оваквим материјама, могу релативно дуго да остану у њима витални.

Ако се дозволи да такве лешеве и њихове делове разносе пси или друге животиње, узрочници обољења могу да се разнесу на веће удаљености и да тако контаминирају земљиште. На тај начин долази до стварања нових дистрикта, као у случају антракса и шуштавца, који представљају велику дугогодишњу опасност за животиње тог подручја, али исто тако и за здравље људи. Друге заразне болести као што су слинавка и шап, класична куга свиња,

афричка куга свиња и нодуларни дерматитис такође се могу ширити преко СПЖП, као што су нпр. угинуле животиње и стајњак. Такође, криза повезана са појавом и ширењем ТСЕ као што је спонгиозна енцефалопатија говеда – Bovine Spongiformne encephalopathy (BSE) су последица неправилног поступања са одређеним СПЖП.

Са аспекта заштите животне средине угинуле животиње и други СПЖП су и загађивачи животне средине. У спољашњој средини под утицајем атмосферских фактора брзо се разграђују уз стварање гасова непријатног мириса (амонијак, сумпорводоник, меркаптан) и других продуката распадања (масне киселине, ароматичне киселине), и на тај начин загађују животну средину (ваздух, земљиште, воду). Таква места постају станишта паса и мачака луталица, глодара, лешинара и инсеката.

Са економског аспекта, уколико се СПЖП не сакупе и не прераде, представљају изгубљену сировину за производњу хранива за исхрану одређених животиња, техничких производа или висококалоричног горива.

Најбољи пут за нешкодљиво уклањање угинулих животиња и других СПЖП из индустрије хране животињског порекла је управо њихово искоришћавање, у зависности од врсте и категорије СПЖП, прерадом у одговарајућим одобреним или регистрованим објектима.

Поред наведеног, за правилно искоришћење СПЖП прерадом, од посебног значаја је питање организације сакупљања и транспорта сировина. Узимајући у обзир прописану категоризацију СПЖП, за прераду СПЖП у објектима за прераду, најбоље је прерађивати свежу сировину, у циљу добијања што квалитетнијег готовог производа.

Ако се правилно сагледају ови аспекти, јасно је од коликог је значаја организовано уклањање угинулих животиња и других СПЖП у циљу спречавања ширења заразних болести, заштите животне средине и њиховог рационалног коришћења.

У периоду који претходи приступању ЕУ, од Републике Србије, као земље кандидата за чланство у ЕУ, захтева се да утврди мере и активности будућих реформи сектора пољопривреде, укључујући и управљања СПЖП.

Кључни део припрема за преузимање обавеза које доноси чланство у ЕУ јесте усклађивање са прописима ЕУ и њихово спровођење у сектору пословања СПЖП, као и адекватно управљање СПЖП због ризика ширења заразних болести животиња путем СПЖП.

Дефинисање циљева, приоритета и оквира политичких и институционалних реформи у области пољопривреде и сектора СПЖП, мора бити усвојено као основни и дугорочни стратешки документ у виду стратегије, у циљу потпуне примене стандарда ЕУ у области СПЖП од стране оператера.

Стратегија за управљање СПЖП дефинише главне правце унапређења система управљања СПЖП за безбедно руковање и прераду СПЖП како са епидемиолошко-епизоотиолошког становишта и заштите животне средине тако и са економског, како би се оператерима омогућило да испуне правне захтеве и да раде на равноправан и конкурентан начин на домаћем и међународном тржишту, што би имало позитиван утицај на националну економију и социјални статус свих у сектору СПЖП.

1.2. Правни основ за израду стратегије и веза са другим стратешким документима

1.2.1. Правни основ за израду Стратегије

Правни основ за усвајање закључка којим се усваја Стратегија садржан је у члану 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12-УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон).

Влада је као припрему за отварање приступних преговора усвојила НПАА.

НПАА дефинише развојне и стратешке циљеве, одговарајућу политику, реформе и мере потребне за реализацију ових циљева, утврђује детаљни план усклађивања законодавства и дефинише људске и буџетске ресурсе, као и остале фондове потребне за спровођење планираних задатака.

НПАА утврђује не само обавезе које се тичу преношења права ЕУ у домаћи правни поредак, већ и задатке који се морају спроводити како би се испунили политички и економски критеријуми, као детаљан план, временски оквир и приоритете усвајања прописа и одређује органе одговорне за њихову припрему.

Европски савет је 28. јуна 2013. године донео одлуку о отварању приступних преговора са Републиком Србијом и позвао Европску комисију да изради Преговарачки оквир за вођење преговора о приступању Републике Србије ЕУ. Након политичке одлуке Европског савета да земља кандидат може да почне са преговорима за улазак у ЕУ и усвојеног преговарачког оквира (*Negotiating Framework*), 21. јануара 2014. године одржана је прва Међувладина конференција, којом је означен формални почетак преговора.

Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, Република Србија је препознала важност усаглашавања постојећих националних прописа са законодавством ЕУ, као и његовог спровођења. Република Србија се обавезала да постепено усклађује постојеће и будуће законе са правним тековинама ЕУ, као и да их примењује и спроводи.

Предуслов за процес унапређења система управљања СПЖП је усклађивање и спровођење националних прописа који постављају захтеве усклађене са захтевима ЕУ.

Прописи ЕУ са којим треба да се усклади домаће законодавство у вези са СПЖП нису дефинисани јединственим законским актом, већ групом прописа.

Списак националних прописа и прописа ЕУ налази се у Прилогу 2 - Национални прописи и прописи ЕУ, који је одштампан уз ову стратегију и чини њен саставни део.

1.2.2. Веза са другим стратешким документима

У Републици Србији је током последњих година усвојен велики број стратешких докумената, као што су:

1) Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године („Службени гласник РС”, број 29/10), која је донета у складу са законом којим се уређује управљање отпада и којом су уређене основне смернице за управљање отпадом - комуналним отпадом и посебним токовима отпада на територији Републике Србије, од момента њиховог настанка до коначног збрињавања или одлагања истих, са основним циљем успостављања свеобухватног система управљања отпадом који ће бити организован у складу са националним и европским захтевима и стандардима. Законом којим се уређује управљање отпадом прописана је обавеза доношења нових стратешких докумената усклађених са Оквирном директивом о отаду 2008/98/ЕС и Директивом о индустријским емисијама 2010/75/ЕУ, и прописује да се у мери у којој је управљање отпадом уређено другим прописима, не примењују на споредне производе животињског порекла, укључујући и добијене производе на које се примењују прописи у области ветеринарства, осим оних који су намењени за спаљивање, коришћење у постројењима за биогаз или постројењима за компостирање или одлагање на санитарну депонију под посебним условима, у складу са посебним прописом.

2) Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС”, број 101/15), у поглављу 2.4. Обновљиви извори енергије, дефинише да биомаса представља значајан енергетски потенцијал Републике Србије. Потенцијал биомасе се процењује на 3,448 милиона тен и у укупном потенцијалу ОИЕ (обновљиви извори енергије) учествује са 61%. Од овог потенцијала највећи део чине потенцијал дрвне биомасе - 1,53 милиона тен и потенцијал пољопривредне биомасе - 1,67 милиона тен (остаци у ратарству, сточарству, воћарству, виноградарству и примарној преради воћа), док је потенцијал биоразградивог комуналног отпада процењен на 205 хиљада тен. Биоразградиви отпад (осим комуналног) чине и отпадна јестива уља и отпад животињског порекла (кафилеријски кланични отпад) у укупној количини од 0,043 милиона тен/ год.

3) Стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12) одређује да учешће појединих обновљивих извора енергије у процењеном техничком потенцијалу износи око 2,7 милиона тен годишње (тј. око 63% укупног потенцијала) и налази се у искоришћењу биомасе, од чега око 1,0 милиона тен чини потенцијал дрвне биомасе (сеча дрвета и отпаци дрвне масе при њеној примарној и/или индустријској преради), а више од 1,7 милиона тен чини пољопривредна биомаса (остаци пољопривредних и ратарских култура, укључујући и течни стајњак). Поред тога, постоји одређени потенцијал за производњу течних биогорива (биодизел и етанол).

1.3. Методологија израде Стратегије

Стратегија је припремљена у складу са савременим принципима као начин за креирање и операционализацију јавних политика. Постоји неколико фаза стратешког планирања, која се могу дефинисати у три основна корака:

1) *креирање јавне политике* јесте креирање политике управљања СПЖП и подразумева утврђивање развојних циљева и очекиваних резултата, кроз дефинисање проблема у систему управљања СПЖП и предлагање циљева чија реализација води до њиховог решења;

2) *примена (имплементација)* јесте успешно спровођење свих активности дефинисаних у оквиру процеса креирања политике, које доводи до успешног испуњења свих планираних циљева. Спровођење политике захтева дефинисање одговорности појединих органа и организација, њихову хоризонталну и вертикалну повезаност, одређивање стабилних и транспарентних финансијских извора за реализацију предвиђених решења;

3) *контрола и оцењивање* јесте стратегија, програм и акциони план који подлежу контроли и оцењивању спроведених активности и мера. Фаза оцено и надгледања спровођења политике представља завршни корак, односно фазу у којој се утврђују резултати и ефективност спроведене политике. Оценом се осигурава стално унапређење квалитета са корективним мерама. У зависности да ли се примењују начела одређена политиком управљања СПЖП и очекиваних ефеката, спроводе се иста решења, или пракса показује да их треба кориговати.

1.4. Институционални оквир

Република Србије обезбеђује и спроводи стратешки и законски оквир за спровођење система управљања СПЖП, утиче на развијање јавне свести и успостављање комуникације између заинтересованих страна у циљу успостављања партнерства у систему на свим нивоима државне управе.

Институционална одговорност за доследно спровођење и извештавање о напретку по питању спровођења Стратегије, као и за извештавање о вршењу надзора над спровођењем планираних мера, као и за финансирање, најважнији су елементи за спровођење Стратегије.

Ланац у систему управљања СПЖП је дуг и обухвата субјекте, чијим радом настају СПЖП, оператере који на било који начин поступају и рукују са СПЖП (сакупљање, прерада, коришћење и уништавање).

Надлежни органи и организације за управљање системом СПЖП јесу:

1) МПШВ¹ - представља централни орган за вршење послова државне управе који предлаже Стратегију, припрема и доноси прописе и техничке стандарде, координира и врши послове развоја пољопривреде и прехранбене индустрије, издаје дозволе, сагласности, потврде и друге акте прописане законом и о томе води евиденцију и другим актима које су издали други надлежни органи, утврђује овлашћене организације у складу са законом, врши надзор и контролу примене мера поступања у процесу контроле прехранбене индустрије и индустрије СПЖП, предузима друге мере и активности у складу са међународним уговорима и споразумима, организује и врши инспекцијски надзор у области пољопривреде;

2) Управа за ветерину² - орган управе у саставу МПШВ, обавља послове у области заштите здравља и добробити животиња, ветеринарско-санитарне контроле у производњи и у унутрашњем и спољном промету животиња, хране и производа животињског порекла и споредних производа животињског порекла, одобравање и контролу рада објеката за производњу хране животињског порекла, контролу објеката за производњу хране за животиње и нешкодљиво уклањање лешева и отпадака животињског порекла,

¹ Према Закону о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 44/14, 14/15, 54/15 – др. закон, 62/17)

² Према Закону о министарствима

као и објекта за прераду, контролу производње и унутрашњи и спољни промет лекова и биолошких средстава за употребу у ветерини, као и друге послове одређене законом;

3) Министарство заштите животне средине³ - обавља послове државне управе који се односе на:

- (1) основе заштите животне средине,
- (2) систем заштите и унапређења животне средине,
- (3) спровођење Конвенције о учешћу јавности, доступности информација и праву на правну заштиту у области животне средине,
- (4) заштиту ваздуха,
- (5) заштиту вода од загађивања ради спречавања погоршања квалитета површинских и подземних вода,
- (6) утврђивање услова заштите животне средине у планирању простора и изградњи објекта,
- (7) заштиту од буке и вибрација,
- (8) управљање отпадом, изузев радиоактивним отпадом,
- (9) одобравање прекограничног промета отпада и заштићених биљних и животињских врста, као и друге послове одређене законом;

4) Министарство надлежно за енергетику⁴ обавља послове државне управе који се односе на енергетику; енергетску политику и планирање развоја енергетике; енергетски биланс Републике Србије; стратегију и политику енергетске безбедности, израду годишњих и средњорочних програма енергетске безбедности и обезбеђивања материјалних и других услова за реализацију тих програма; обавезне и друге резерве енергената; рационалну употребу енергије и енергетску ефикасност; обновљиве изворе енергије; заштиту животне средине и климатске промене у области енергетике; координацију послова у вези са инвестицијама у енергетику и инспекцијски надзор у области енергетике;

5) Министарство државне управе и локалне самоуправе⁵ - обавља послове државне управе који се односе на систем локалне самоуправе и територијалне аутономије; усмеравање и подршку јединицама локалне самоуправе у обезбеђивању законитости и ефикасности рада; изградњу капацитета и стручно усавршавање запослених у органима јединица локалне самоуправе; радне односе и плате у јединицама локалне самоуправе и аутономним покрајинама; стварање услова за приступ и реализацију пројекта који се финансирају из средстава претприступних фондова ЕУ и донација, доношење локалног плана и обезбеђивање услова за несметано пословање и стара се о спровођењу, издавању дозвола, одобрења и других аката у складу са законом, води евиденцију и податке доставља министарству;

6) Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре обавља послове државне управе који се односе на инспекцијски надзор у области урбанизма, грађевина и инспекцијски надзор над објектима комуналне инфраструктуре и обављањем комуналних делатности;

7) ЈЛС имају следеће одговорности и обавезе у управљању СПЖП, и то:

- (1) организовање зоохигијенске службе у складу са Законом о ветеринарству („Службени гласник РС”, бр. 91/05, 30/10, 93/12 и 17/09 – др. закон),

³ Према Закону о министарствима

⁴ Према Закону о министарствима

⁵ Према Закону о министарствима

(2) воде поступке у складу са Законом о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09) и дефинисаним надлежностима, о процени утицаја на животну средину који укључују објекте у чијем раду настају СПЖП као и објекте за сакупљање, прераду и уништавање СПЖП,

(3) воде поступке за издавање интегрисане дозволе за спречавање и контролу загађивања животне средине, који укључују објекте у чијем раду настају СПЖП, као и објекте за сакупљање, прераду и уништавање СПЖП у складу са својим надлежностима дефинисаним Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 25/15).

Друге заинтересоване стране релевантне за управљање СПЖП јесу:

1) МПШВ, Сектор за рурални развој – обавља послове који се односе на израду, праћење и спровођење програма за рурални развој у циљу повећања ефикасности, унапређење ефективности мера руралног развоја и социоекономских аспеката живота, обезбеђивање донаторске помоћи за реализацију развојних програма и пројеката у области пољопривреде;

2) МПШВ, Управа за аграрна плаћања - обавља послове спровођења програма међународних подстицаја пољопривредне политике; вођење Регистра пољопривредних газдинстава;

3) Привредна комора Србије - врши праћење преко својих удружења и анализирање привредних кретања у области прехранбене индустрије и споредних производа животињског порекла и предлагање мера ради унапређења услова рада и пословања чланова удружења, кроз мере економске политике, пореског и царинског система, учествује у предлагању и изради закона и подзаконских аката, прати усаглашавања и примену међународних техничких стандарда и нормативе, учествује у стварању амбијента за актуелне процесе интеграције у европско и светско тржиште, предлаже мере за заштиту интереса домаће производње, отклањање монополског положаја на домаћем тржишту, унапређење пословног морала, информисање чланове удружења о предстојећим европским и светским интеграционим токовима (ЦЕФТА, ЕУ, СТО и др.), реализује активности из области шумарства, дрвне индустрије, целулозе и папира, везане за унапређења развоја руралних подручја;

4) стручне организације за развијање система управљања СПЖП (институти, факултети и сл.);

5) Стална конференција градова и општина, Завод за заштиту природе Србије, Покрајински завод за заштиту природе, управљачи заштићених подручја природе, струковна удружења фармера и друга струковна удружења, ветеринарски научни и специјалистички институти, друге образовне и научне институције, као и организације цивилног друштва (нпр. ловачки и кинолошки савези Србије).

Стратегијом се обухвата део ланца управљања системом СПЖП, и то: настајање, сакупљање и поступање са СПЖП који је у надлежности МПШВ, Управе за ветерину и ЈЛС.

2. СТАЊЕ У ОБЛАСТИ СПЖП

2.1. Увод

Од 2002. године министарство надлежно за послове ветеринарства предузима низ активности у циљу преузимања и имплементација ЕУ прописа који уређују ову област.

Предлог за предузимање одређених активности даје комисија коју образује министар у оквиру Елабората о стању уклањања и прераде кланичних отпадака и угинулих животиња у Србији - Испуњеност услова објеката за нешкодљиво уклањање животињских лешева и отпадака животињског порекла – кафилерије (2002 година)⁶ и Студије о ревитализацији објеката за нешкодљиво уклањање прерадом кланичних отпадака и угинулих животиња у Републици Србији (у даљем тексту: Студија) (2004 година)⁷.

У Прилогу 3 - Закључци из Студије (2004 година), који је одштампан уз ову стратегију и чини њен саставни део, приказани су закључци наведени у Студији.

Активности се односе на субвенционисање ради унапређења објеката за прераду СПЖП, како би се обезбедио одговарајући капацитет прераде, као и могућност имплементације ЕУ услова, односно прерада СПЖП разврстано по категоријама.

Поред субвенционисања, прописом којим се регулише предузимање мера за спречавање појаве, откривање, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање Трансмисивних Спонгиоформних Енцефалопатија⁸ СПЖП се по први пут, у зависности од ризика који носе, разврставају у Категорију 1, Категорију 2 и Категорију 3.

У периоду 2004 – 2006. година, област СПЖП је субвенционисана, односно субвенционисани су оператори у пет објеката за прераду СПЖП.

Наведена мера субвенционисања области СПЖП дала је резултате у погледу подизања капацитета прераде и унапређења инфраструктурних услова у објектима за прераду, тако да од наведених пет оператора, два оператора који прерађују материјал Категорије 3 значајно су унапредили своје објекте и одобрени су за извоз прерађеног протеина животињског порекла и топљене масти у ЕУ.

За разлику од оператора који прерађују материјал Категорије 3, оператори који прерађују материјал Категорије 1 од својих производа нису имали приход и самим тим нису били у могућности да улажу у побољшање инфраструктурних услова и унапређују своје објекте и опрему.

2.2. Прописи у области СПЖП

2.2.1. Прописи у погледу ветеринарских услова

Поред одговорности ЈЛС (Део 1.4. Институционални оквир), на територији Републике Србије обавезе свих у ланцу управљања СПЖП, од њиховог настајања преко руковања, прераде и поступања до њиховог

⁶ Извор: Технолошки факултет Нови Сад

⁷ Извор: Технолошки факултет Нови Сад, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Београд

⁸ Службени гласник РС“ број 17/2006, 110/2006 и 52/2007

нешкодљивог уклањања прописане су Законом о ветеринарству на следећи начин:

1) ЈЛС су дужне да:

(1) организују зоохигијенску службу, која:

- нешкодљиво уклања лешеве животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња,

- обезбеђује или организује транспорт лешева животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња до објекта за сакупљање, прераду или уништавање отпада животињског порекла на начин који не представља ризик по друге животиње, људе или животну средину,

- издаје упутства власницима и држаоцима животиња у вези са одлагањем лешева,

- обезбеђује превоз леша, када је то потребно, са места угинућа до објекта за преглед леша или до објекта за сакупљање, прераду и уништавање и обезбеђује дезинфекцију места угинућа, возила и опреме,

(2) изграде објекте за сакупљање лешева животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња у који може сакупљати и друге СПЖП;

2) лица која се баве делатностима, које стварају СПЖП дужна су да обезбеде пренос споредних производа до најближег објекта за сакупљање споредних производа или до објекта у коме се СПЖП прерађују или уништавају на нешкодљив начин;

3) забрањено је бацати лешеве животиња у реке или друге водене токове или одводе или их остављати на путевима, отвореном простору, у шумама или на другом месту;

4) лешеве животиња и други СПЖП морају се сакупљати, прерадити или уништити у објектима намењеним за прераду, обраду или уништавање лешева животиња и других споредних производа животињског порекла, а само у изузетним случајевима СПЖП се закопавају или спаљују на сточном гробљу или јами гробници која испуњава прописане услове;

5) власници и држаоци животиња дужни су да пријаве угинуће животиње зоохигијенској служби и да се придржавају свих упутстава које је ова служба издала у вези са одлагањем лешева;

6) зоохигијенска служба је дужна, када је то потребно, да обезбеди превоз леша са места угинућа до објекта за преглед лешева или за сакупљање, прераду или уништење, као и да обезбеди дезинфекцију места угинућа, возила и опреме;

7) у изузетним случајевима лешеве животиња се закопавају или спаљују на сточном гробљу или јами гробници која испуњава прописане услове;

8) за сакупљање, прераду и уништавање лешева животиња и других СПЖП Влада оснива јавну службу;

9) обављање послова сакупљања, прераде и уништавања лешева животиња и других СПЖП, МПШВ може уговором поверити правним лицима која испуњавају прописане услове.

Услови у погледу категоризације, руковања, прераде и поступања као и нешкодљиво уклањање СПЖП ближе су прописани Правилником о начину разврставања и поступања са споредним производима животињског порекла, ветеринарско-санитарним условима за изградњу објеката за

сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, начину спровођења службене контроле и самоконтроле, као и условима за сточна гробља и јаме гробнице („Службени гласник РС”, бр. 31/11, 97/13, 15/15, 61/17).

Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла („Службени гласник РС”, број 12/19), прописани су објекти, који се региструју, односно одобравају, начин и поступак регистрације односно одобравања објеката.

Прописи Републике Србије у великој су мери, али не у потпуности усаглашени са прописима ЕУ, како је наведено након мисије ФВО 2013. године: „Нарочито су дефиниције у вези са категоризацијом СПЖП и добијених производа истоветне са дефиницијама ЕУ.”⁹ Прописи Републике Србије усклађени су са Уредбом ЕУ 1774/2002¹⁰, а само делимично са Уредбом (ЕЦ) 1069/2009 и Уредбом (ЕУ) 142/2011.

Поред наведеног, услови за поступање са СПЖП или добијеним производима у ЕУ је прописано и Уредбом (ЕЗ) бр. 999/2001, која је у домаће законодавство пренета у два прописа и то:

1) Наредба о предузимању мера за спречавање уношења заразне болести трансмисивних спонгиозних енцефалопатија и других болести животиња које се могу пренети споредним производима животињског порекла у Републику Србију („Службени гласник РС”, број 76/19);

2) Правилник о утврђивању мера раног откривања и дијагностике заразне болести трансмисивних спонгиозних енцефалопатија, начину њиховог спровођења, као и мерама за спречавање ширења, сузбијање и искорењивање ове заразне болести („Службени гласник РС”, бр. 96/10, 33/16, 54/19).

Наведне прописе потребно је у потпуности ускладити са одговарајућим уредбама.

Пропратни документи

Као помоћ ветеринарској инспекцији, израђене су контролне листе за различите типове објеката за СПЖП. У контролним листама су наведене одредбе из правилника који уређује област СПЖП, као и позивање на одговарајуће одредбе у Уредби (ЕЦ) 1069/2009 и Уредби (ЕУ) 142/2011, чиме се истовремено утврђује усаглашеност са важећим ЕУ прописима.

Контролне листе треба мењати и усклађивати са изменама прописа.

2.2.2. Прописи у погледу услова за заштиту животне средине

Законодавни оквир Републике Србије у области заштите животне средине, базиран је на следећим актима:

1) Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 72/09, 43/11 и 14/16);

⁹ Извештај о мисији ФВО: [DG\(SANCO\) 2013-6741 Evaluate the implementation of health rules on animal by-products and derived products](#)

¹⁰ Уредба (ЕЗ) број 1774/2002 Европског парламента и Савета од 3. октобра 2002. године о здравственим правилима за споредне производе животињског порекла који нису намењени за исхрану људи

- 2) Закон о процени утицаја на животну средину;
- 3) Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС” бр. 36/09, 88/10 и 14/16);
- 4) Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине. Интегрисана дозвола прописује услове под којима ће индустрија радити што подразумева примену најбоље доступних техника, као и мониторинг емисија у све медијуме животне средине. Такође, овом дозволом се доказује да је загађење сведено на минимум;
- 5) Уредба о врстама отпада за које се врши термички третман, условима и критеријумима за одређивање локације, техничким и технолошким условима за пројектовање, изградњу, опремање и рад постројења за термички третман отпада, поступању са остатком након спаљивања („Службени гласник РС”, број 102/10); Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола („Службени гласник РС”, бр. 84/05).

На основу наведених прописа постоји обавеза издавања интегрисане дозволе за објекте за одлагање и рециклажу лешева животиња и животињског отпада са капацитетом третмана већим од 10t на дан, коју оператери постојећих постројења морају прибавити најкасније до 31. децембра 2020. године.

Изменом Стратегије управљања отпадом треба утврдити нове циљеве, односно стопе смањења одлагања биоразградивог отпада на депоније, са роковима и то до 2022. године за 25%, до 2026. године за 50% и до 2030. године за 65%.

2.2.3. Прописи у погледу комуналних делатности

Законом о комуналним делатностима („Службени гласник РС”, бр. 88/11, 104/16 и 95/18) прописано је да је делатност зоохигијене једна од комуналних делатности и обухвата између осталог нешкодљиво уклањање лешева животиња са површина јавне намене до објеката за сакупљање, прераду или уништавање отпада животињског порекла, спровођење мера контроле и смањења популације штетних организама, глодара и инсеката спровођењем мера дезинфекције, дезинсекције и дератизације на површинама јавне намене.

Поред наведеног закона, Уредбом о начину и условима за отпочињање обављања комуналних делатности („Службени гласник РС”, број 13/18) прописан је начин и услови за отпочињање обављања комуналних делатности, а посебно стручна оспособљеност кадрова и технички капацитет које морају да испуне вршиоци комуналних делатности за обављање одређене комуналне делатности, као и обавезно возило за транспорт споредних производа животињског порекла.

Инспекцијски надзор над спровођењем овог закона и прописа донетих на основу овог закона обавља министарство надлежно за комуналне делатности преко републичких инспектора за комуналне делатности.

Инспекцијски надзор над спровођењем прописа јединице локалне самоуправе донетих на основу овог закона врши ЈЛС, преко комуналних инспектора.

2.3. Произвођачи и систем за сакупљање, прераду и уништавање СПЖП

Република Србија заузима површину од 88.407 km².

Северни део Србије, Војводина, претежно је равничарски, док су централни и јужни делови брдовити и планински. Равнице су у Панонској низији и њеним ободним деловима: Мачва, Посавина, Поморавље, Стил и Неготинска крајина у Источној Србији. Постоји 145 локалних самоуправа, укључујући Београд који има 17 општина.

2.3.1. Произвођачи СПЖП

СПЖП настају у објектима за:

- 1) узгој, држање и промет животиња;
- 2) клање и производњу хране животињског порекла;
- 3) промет на велико и мало, укључујући кухиње у угоститељским објектима, објектима колективне и јавне исхране и међународни транспорт.

2.3.1.1. Објекти за узгој, држање и промет животиња

Република Србија има повољне природне услове за развој сточарства, с обзиром да располаже са преко 1,4 милиона хектара сталних травњака високог квалитета, као и значајне неискоришћене објекте за смештај говеда и оваца. И поред тога, током последњих 10 година, број условних грла по хектару пољопривредне површине смањен је са 0,34 на 0,27. Највећи део сточарске производње одвија се на великом броју малих и средњих пољопривредних газдинстава, али се у последњих десет година уочава концентрација одређених производњи (живинарства и свињарства) на пољопривредним газдинствима правних лица. Према подацима Пописа пољопривреде из 2012. године, 20% укупног броја свиња и 37% живине гаји се на пољопривредним газдинствима правних лица.¹¹

¹²У Републици Србији, са стањем на дан 1. децембра 2018. године, у односу на претходно стање, већи је укупан број оваца за 0,4% и коза за 7,3%, док је мањи укупан број говеда за 2,3%, свиња за 4,1% и живине за 0,7%.

Говеда се највише гаје у Региону Шумадије и Западне Србије (46,7% у односу на укупан број говеда на територији Републике Србије), а свиње у Региону Војводине (44,3%).

У односу на десетогодишњи просек (2008–2017), укупан број говеда мањи је за 6,5%, свиња за 14,7%, коза за 14,2% и живине за 11,1%, а већи је број оваца за 5,6%.

Узгој говеда, оваца и коза

Број говеда се последњих година континуирано смањује. Према подацима редовне статистике у 2013. години број говеда био је 913 хиљада, што је за 6% мање од петогодишњег просека (2008–2012. године). Континуирано смањивање броја грла карактеристично је и за музне краве, чији се број у 2013. години свео на 429 хиљада и био за око 6% мањи у односу на претходну годину, односно за 13% мањи од петогодишњег просека. Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, говедарством се бави око 177 хиљада пољопривредних газдинстава (28% укупног броја пољопривредних газдинстава).

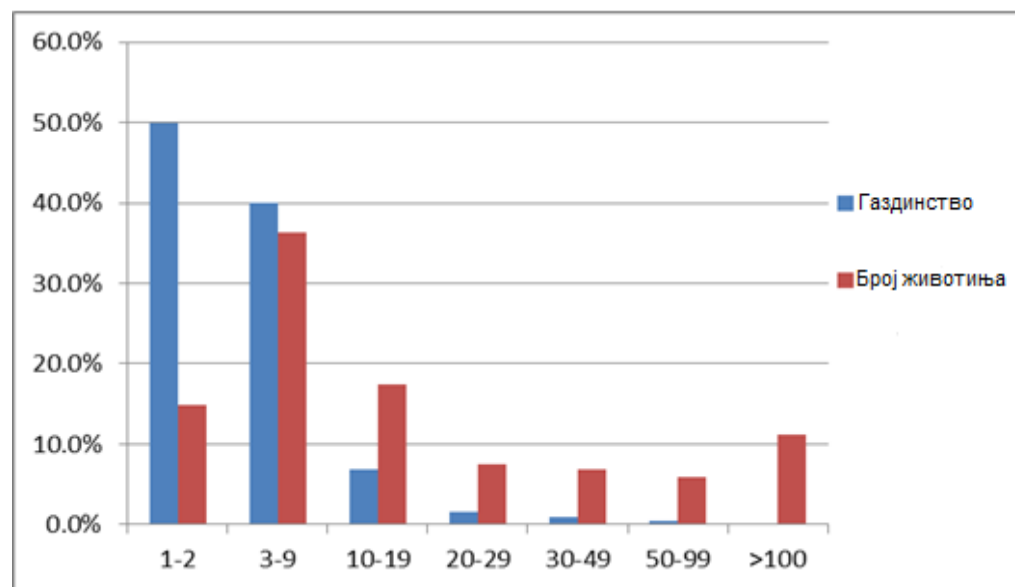
¹¹ Извор: Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године ("Службени гласник Републике Србије", бр. 85/2014)

¹² Извор: Републички завод за статистику

На Графикону 1 види се да скоро 50% газдинстава која се баве говедарством имају само једно или два грла, али скоро 50% од укупног броја животиња налази се на газдинствима која имају 10 или више грла. Највећи број говеда (скоро 70%) налази се у две групе газдинстава (газдинства која имају између 3 и 9 и између 10 и 49 животиња).

Овчарска производња у Републици Србији има дугу традицију и изражену регионалну компоненту. Велика концентрација оваца је у брдско-планинским подручјима (изнад 300m надморске висине), нарочито на истоку и југу Србије где су различити сојеви праменки најраспрострањенија раса. Према подацима редовне статистике укупан број оваца и коза у периоду од 2004. до 2008. године је скоро непромењен и са благим осцилацијама. Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, овчарством се бави око 155 хиљада пољопривредних газдинстава (24,5% укупног броја газдинстава) и она у свом поседу имају преко 1,73 милиона оваца.

Козарством се бави око 63 хиљаде пољопривредних газдинстава (10% укупног броја газдинстава), која држе око 232 хиљаде коза. Честа је појава да једно пољопривредно газдинство има и козе и овце. Козе се у већини случајева гаје екстензивно, и то у брдско-планинским подручјима, мада има тенденције ка интензивирању производње.¹³

Графикон 1: Учешће газдинстава према класи и њихово учешће у укупном броју грла говеда¹⁴

¹³ Извор: Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године („Службени гласник РС”, број 85/14)

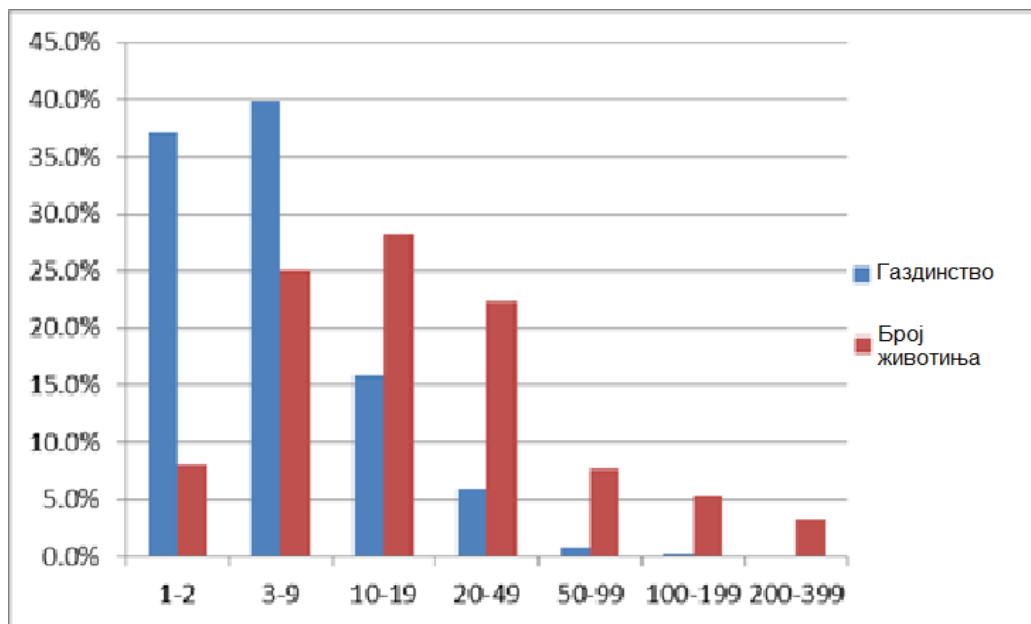
¹⁴ Извор: Републички завод за статистику (Број фарми и грла по величини стада, попис из 2012. године)

На дан 1. децембар 2018. године број:

- говеда је 878.336,
- оваца 1.711.677, и
- коза 195 934.¹⁵

Узгој свиња

Укупан број свиња последњих година има тенденцију смањења. Према подацима редовне статистике у 2013. години укупан број свиња је био око 3,144 милиона, што је у односу на петогодишњи просек периода 2008-2012. године мање за 8,3%. Према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, свињарском производњом се бави око 355 хиљада пољопривредних газдинстава (56% укупног броја газдинстава).¹⁶

Графикон 2: Учешће газдинстава према класи и њихово учешће у укупном броју свиња¹⁷

Број свиња на дан 1. децембар 2018. године је 2.792.286.¹⁸

Узгој живине

У последњој деценији кретање броја живине имало је обрнут тренд у односу на друге секторе сточарства, будући да бележи континуирани раст. Према Попису пољопривреде из 2012. године, гајењем живине се бави око 414 хиљада пољопривредних газдинстава (65,5% укупног броја газдинстава), која гаје око 26,7 милиона грла, са просечним бројем грла по газдинству од 65 комада. Од укупно пописаног броја грла живине, око 50% су бројлери. Многа мала пољопривредна газдинства гаје живину за своје потребе. Сектор специјализоване производње састоји се од великих газдинстава: 78,7% свих грла

¹⁵ Извор: Републички завод за статистику

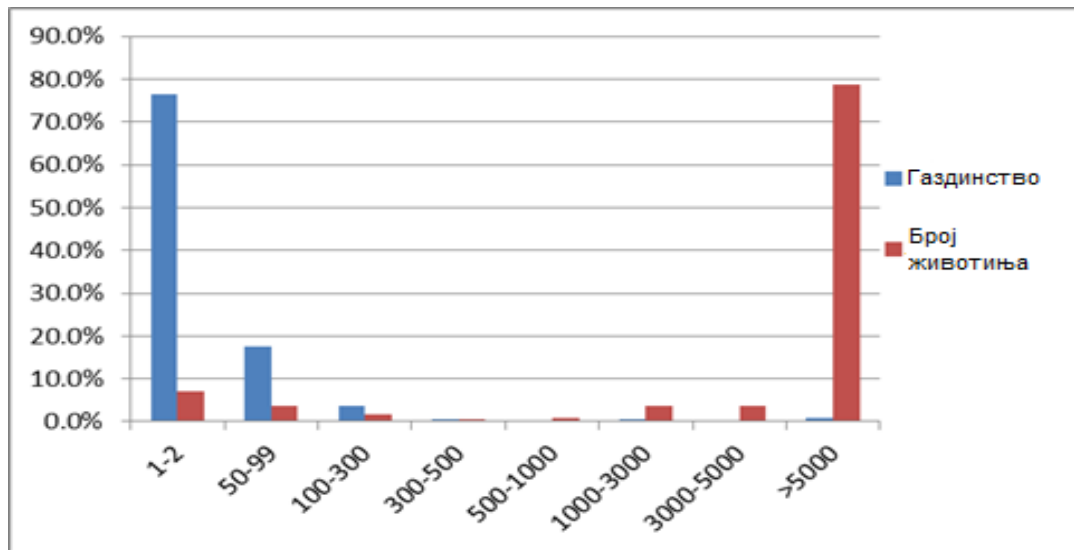
¹⁶ Извор: Стратегија пољопривреде и руралног развоја републике србије за период 2014-2024. године

¹⁷ Извор: Републички завод за статистику (Број фарми и грла по величини стада свиња, попис из 2012. године)

¹⁸ Извор: Републички завод за статистику

бројлера налази се на 364 пољопривредна газдинства (0,7% од укупног броја газдинстава која се баве производњом бројлера) са просечним бројем бројлера од око 28 хиљада по пољопривредном газдинству.¹⁹

Број живине на дан 1. децембар 2018. године је 16.231.800.²⁰

Графикон 3: Учешће газдинстава према класи и њихово учешће у укупном броју бројлера²¹

Количина СПЖП која настаје на газдинствима (угинуле животиње и клање у домаћинствима)

СПЖП на газдинствима настаје угинућем животиња и клањем у домаћинствима, за потребе сопственог домаћинства.

Поред наведеног, на газдинствима је СПЖП и стајњак и садржај дигестивног тракта.

Теоретска процена количина угинулих животиња из сектора за узгој свиња, говеда и оваца/коза износи 19.885t, а живине 1.055t (на основу претпоставки о стопи смртности животиња у различитим секторима и броју и категорији животиња у 2014. години).

Дакле, теоретски процењена укупна количина СПЖП настала од угинућа животиња износи 21.000t годишње²².

Пошто је дошло до опадања узгоја говеда и свиња последњих неколико година, могло је доћи и до пада количине угинулих животиња. Узгој оваца и коза је у порасту, тако да би и количина угинулих животиња у овом сектору могла бити у порасту.

¹⁹ Извор: Стратегија пољопривреде и руралног развоја републике србије за период 2014-2024. године

²⁰ Извор: Републички завод за статистику

²¹ Извор: Републички завод за статистику (Број фарми и грла по величини јата бројлера, попис из 2012. године)

²² Параметри за прерачунавање стопе угинућа, преузети су из Монографије – Карактеристике животињских споредних производа и њихова намена, у издању Научног института за прехрамбене технологије у Новом Саду, Милутин Ристић, Ђорђе Окановић, Маријана Сакач

Осим угинућем животиња, СПЖП настаје и клањем свиња, коза, оваца и живине у домаћинству за исхрану чланова сопственог домаћинства.

Клање говеда није дозвољено у домаћинствима.

Традиционално се од унутрашњих органа и коже свиња праве производи од меса. Коже животиња, које су заклане у домаћинству (овце, козе и свиње) сакупљају оператери, који се баве прометом кожа.

Остало, као што су чекиње свиња и рожина папака, уклања се преко сопственог стајњака.

Делови тела, који се не употребе као храна, користи се за исхрану паса и мачака у сопственом домаћинству, што може бити начин ширења болести као што је нпр. ехинококоза.

2.3.1.2. Објекти за клање и производњу хране животињског порекла

У структури привредних друштава у прехранбеној индустрији доминирају микро и мала правна лица: 75% свих привредних друштава запошљава мање од 10 људи, док 90% има мање од 50 запослених, односно мање од 10 милиона евра обрта. Постоји само ограничени број средњих и великих, савремених привредних друштава.

Република Србија располаже значајним прерађивачким капацитетима у производњи хране животињског порекла, и то са:

1) 845²³ објеката за клање говеда, свиња, оваца/коза и живине и расецање и прераду меса говеда, свиња, живине, пужева, риба и прерада јаја. Степен искоришћености капацитета је знатно испод пројектованих;

2) 229²⁴ објеката за прераду млека. Искоришћеност постојећих капацитета млекара је око 60%.

У регистар Управе за ветерину уписано је 2.539 објеката за прераду млека у домаћинству (производњу кајмака, односно белог сира који су намењени домаћем тржишту).

Усвојена је Национална стратегију за унапређење објеката у којима се послује храном животињског порекла за период од 2016. до 2021. године²⁵. Циљ ове стратегије је унапређење објеката ради постизања стандарда ЕУ у предстојећем периоду како би се омогућило субјектима у пословању да испуне нове законске услове о хигијени хране и наставе са радом на равноправан и конкурентан начин на домаћем и међународном тржишту.

Уколико се не изврши унапређење објеката за производњу хране животињског порекла, инвестирањем ради постизања стандарда ЕУ, у предстојећем периоду, доћи ће до пада броја наведених објекта.

Количине СПЖП које настају у објектима за клање и производњу хране животињског порекла

У Републици Србији СПЖП пореклом из објеката за производњу хране углавном настају клањем, расецањем и прерадом меса, како животиња и меса домаћег порекла тако и животиња и меса из увоза.

²³ Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката пресек стања 01. август 2019. године

²⁴ Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката пресек стања 01. август 2019. године

²⁵ „Службени гласник РС”, број 1/17

СПЖП у овим објектима су углавном лешеви животиња, које су угиниле у транспорту или депоу објекта за клање, СРМ, садржај дигестивног тракта и делови тела закланих животиња које су СПЖП на основу одлуке оператора.

Количина и категорија СПЖП у овим објектима зависи од броја закланих животиња, количине меса која се расеца и откоштава као и поступања са дигестивним трактом.

Број закланих животиња варира у зависности од кретања цене по килограму животиња приликом откупа. Повремено се јавља тренд повећаног увоза меса, што последично даје мање количине СПЖП.

Количина СПЖП такође зависи од поступања са дигестивним трактом.

Тако у случају дигестивног тракта свиња количина СПЖП зависи од тога да ли се дигестивни тракт празни и чисти, као и да ли се празни и чисти ради производње омотача за кобасице или ради испоруке као СПЖП Категорије 3.

У случају дигестивног тракта говеда, до скоро је део од дуоденума до ректума са мезентеријумом био СРМ, који се сврстава у СПЖП Категорије 1.

Са позитивним трендом у погледу појаве болести БСЕ, и добијањем статуса занемарљивог ризика, смањено се и СРМ, тако да тренутно у Републици Србији код говеда која су рођена у Републици Србији или су увезена из земаља са занемарљивим ризиком, дигестивни тракт говеда није СРМ. Код говеда увезених из земаља са контролисаним и неодређеним ризиком СРМ чине задња четири метра танког црева, слепо црево и мезентеријум, што последично може да смањи количину материјала Категорије 1 ако субјекат у пословању испразни и очисти од садржаја део дигестивног тракта који није СРМ.

2.3.1.3. Објекти за промет на велико и мало, укључујући кухиње у угоститељским објектима, објектима колективне и јавне исхране и међународни транспорт

У објектима за промет на велико и мало, укључујући кухиње у угоститељским објектима, објектима колективне и јавне исхране настаје кухињски отпад Категорије 3, који може бити добра сировина за објекте за производњу биогаса и компоста.

Поред тога, кухињски отпад се може користити за исхрану одређених врста животиња (крзнашица, паса и мачака у прихватилиштима).

Кухињски отпад из међународног промета је Категорија 1 и може се употребити за спаљивање, ко-спаљивање или закопавање на депонији одређеној за те намене.

Кухињски отпад се уклања углавном на депонијама.

2.3.2. Сакупљање СПЖП

Систем сакупљања СПЖП укључује произвођаче СПЖП и оператере који су овлашћени за сакупљање, прераду и уништавање.

Сакупљање СПЖП врши се у објектима:

1) у којима се СПЖП сакупљају за даљу испоруку у објекте за прераду или уништавање (међуобјекти). У овим објектима се углавном сакупљају лешеви животиња, СПЖП из објекта за клање и производњу хране

животињског порекла малог капацитета, вуна и др. Поред сакупљања, у овим објектима се може вршити и утврђивање узрока угинућа, узимање материјала за лабораторијску дијагностику, уситњавање, скидање коже и др;

2) у којима се СПЖП сакупљају, директно као сировина за сопствену прераду, а као крајњи производ добија се месно-коштано брашно, прерађен протеин животињског порекла, обрађене коже, топљена маст, третирано перје, ловачки трофеји и др.

На територији Републике Србије још увек не сакупља укупна количина произведених СПЖП.

Из објеката за узгој животиња сакупљање угинулих животиња се врши на основу уговора, углавном са оператерима у објектима за прераду.

Са газдинстава већег капацитета (фарме), укупан број угинулих животиња се углавном сакупља и прерађује.

Са фарми мањег капацитета и газдинстава укупан број угинулих животиња се још увек не односи у одговарајуће објекте.

Постоје логистичке потешкоће да се све ове фарме увезу у систем сакупљања и прераде, због великог броја и због тога што се поједине фарме налазе у планинским подручјима. Међутим, учешће ових фарми у укупном броју грла је мало.

Република Србија је земља са великим бројем оператера (газдинстава за узгој и држање животиња са малим бројем животиња, као и објеката за клање и производњу хране животињског порекла са малим капацитетом), чијим радом настају мале количине СПЖП, односно један део од целокупне количине СПЖП која настаје на дневном нивоу, настаје у малим количинама. Ове мале количине СПЖП обично су из објеката до којих не постоје одговарајући приступни путеви за камионе који се користе за сакупљање.

Поред тога, сакупљање малих количина СПЖП не врши се увек у одговарајућем року и под одговарајућим температурним режимом, тако да се материјал распада и долази до квара тог материјала. Ако је у питању материјал Категорије 3, тај материјал не може да се користи у производњи хране за животиње, него се уместо тога прерађује као непрофитабилни материјал Категорије 1.

Ако је распадање органских материја и масноћа почело пре допреме у објекат за прераду, у поступку прераде тог материјала, шире се непријатни мириси, а производ који се добије прерадом таквог материјала није у конзистенцији месно-коштаног брашна и топљене масноће, већ представља мешавину ова два производа.

Лешеви животиња се сакупају као материјал Категорије 2 или материјал Категорије 1, и прерађују у објектима за материјал Категорије 1.

У случају угинућа животиња, углавном не постоји одговарајуће место, када је то потребно, за утврђивање узрока угинућа и узимање материјала неопходног за достављање лабораторијама на анализу, што отежава рад ветеринарској струци.

2.3.2.1. Капацитети за сакупљање - међуобјекти за сакупљање СПЖП

За унапређење управљања СПЖП посебан значај имају међуобјекти за сакупљање лешева животиња и малих количина СПЖП из објеката за клање и производњу и промет хране животињског порекла.

На територији Републике Србије одобрени су следећи међуобјекти:

- 1) четири објекта за сакупљање само материјала Категорије 1;
- 2) осам објеката за сакупљање само материјала Категорије 3;
- 3) два објекта за одвојено сакупљање материјала Категорије 1, материјала Категорије 2 и материјала Категорије 3.²⁶

Број објеката, као и њихов капацитет и територијална распрострањеност нису одговарајући за целокупну територију Републике Србије.

Од наведених објеката за сакупљање лешева животиња само су два задовољавајућег капацитета. Један објекат је у Вршцу, један у Кикинди и ангажовани су за послове зоохигијенске службе на територији тих ЈЛС. Ови оператери на основу уговора, сакупљају СПЖП и са територија других ЈЛС.

У ЈЛС у Републици Србији систем за сакупљање лешева животиња и других СПЖП је у различитим фазама успостављања.

Мали број подручја има функционалан систем за сакупљање СПЖП.

Оператери у објектима за прераду СПЖП, директно сакупљају угинуле животиње са великих фарми, док ова могућност не постоји за газдинства и објекте за клање малог капацитета, осим уколико не постоје међуобјекти за сакупљање угуинулих животиња.

Често су газдинства и објекти за клање малог капацитета недоступни услед неадекватних камиона којима се сакупљају СПЖП и прилазних путева.

Не постоји довољан број међуобјеката, као ни повезаност са објектима за прераду, тако да ланац за сакупљање, транспорт, прераду и уклањање СПЖП није потпун.

Решење проблема везано за изградњу објеката постоји у слабо коришћеним инструментима ЕУ – програмима претприступне помоћи и *know-how* трансферима. Повлачење средстава за ову врсту пројекта ЕУ снажно подржава, с обзиром да је основа за повлачење средстава за ове пројекте еколошког карактера, односно заштита животне средине. С обзиром да до сада ЈЛС нису користиле наведене могућности финансирања а ради успостављања прописаног система сакупљања лешева животиња и других СПЖП треба размотрити и друге начине финансирања као што је финансирање из буџета Републике Србије.

Већина ЈЛС обавља комуналну делатност зоохигијене. Мали број ЈЛС сакупља лешеве животиња својим сопственим возилима. ЈЛС углавном сакупљају и финансирају уклањање лешева са површина јавне намене, док мањи број финансира и сакупљање и уклањање лешева из објеката за узгој држање и промет животиња.

За сакупљање и превоз лешева животиња све је више заинтересованих из приватног сектора, што може повољно утицати на повећање капацитета за сакупљање.

Доношењем Правилника о регистрацији, односно одобравању објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла²⁷ стекли су се услови за упис у Регистар објеката

²⁶ Извор: Управа за ветерину: Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 01. септембар 2019. године

²⁷ „Службени гласник РС”, број 12/2019

оператера који се баве превозом СПЖП, што би требало да допринесе ефикаснијем и бржем сакупљању.

2.3.2.2. Делатност зоохигијене

На територији Републике Србије 42 ЈЛС су основале јавна предузећа за обављање делатности зоохигијене.

Ни у једној ЈЛС обављање комуналне делатности, зоохигијена није поверена уговором о поверавању послова на основу јавно-приватног партнерства у складу са законом којим се уређује јавно-приватно партнерство и концесија.

Ни један вршилац комуналне делатности зоохигијене не поседује решење о испуњености услова за отпочињање обављања ове комуналне делатности.

2.3.2.3. Статус пројеката који подржавају систем сакупљања

Како би се у целости сагледало стање, количине и извори настајања СПЖП, као и правилна локација за изградњу међуобјекта, неопходно је израдити пројекат који ће на основу улазних података одредити које категорије СПЖП ће бити сакупљане раздвојено.

Ове пројекте ЈЛС могу израдити самостално или могу ангажовати консултанте. Значајан чинилац је и да фондови ЕУ покривају ове тошкове.

Позитиван пример коришћења ЕУ фондова је пројекат НВО Еколошки центар „Станиште” из Вршца која је организовала и спровела пројекат „Систем за сакупљање споредних производа животињског порекла у четири ЈЛС у Републици Србији (Смедерево, Ужице, Нови Кнежевац и Књажевац), у оквиру кога је израђена студија за све четири ЈЛС, која је финансирана делом из ЕУ фондова, значајно је подигнута свест о потреби уређења ове области на локалном нивоу кроз обуке представника локалне самоуправе и створен предуслов за приступ фондовима прекограничне сарадње. Од набројаних ЈЛС, град Смедерево и општина Ковин су из фондова прекограничне сарадње обезбедили 270.000 евра за изградњу објекта и набавку два наменска камиона. Објекат у Смедереву је изграђен, а представници остале три локалне самоуправе имају спремне пројекте, који су предуслов за одобрење средстава из фондова ЕУ.

Поред набројаних општина и предствници локалних самоуправа Алибунар и Пландиште су склопили споразум о заједничком успостављању система, укључујући и финасирање. Овај пројекат је делимично припремљен, односно завршена је само студија изводљивости, чију израду је финансирала ЈЛС Пландиште. Део потребне документације, коју по споразуму треба да финасира ЈЛС Алибунар, није израђен с обзиром да то није више предмет њиховог интересовања, чиме се блокира успостављање система у ЈЛС Пландиште, која је извршила финасијски део споразума.²⁸

Активности у области сакупљања СПЖП значајно је подржала Краљевина Норвешка тако што је обезбедила средства и финансирала спровођење пројеката за израду документација о стању и потребама у погледу СПЖП за ЈЛС Суботица, Сјеница заједно са Ивањицом и Новом Вароши и све

²⁸ Извор: НВО Еколошки центар „Станиште”

општине Пиротског управног округа.²⁹ Носилац пројекта је био НВО Еколошки центар „Станиште”.

Међутим до сада ни један објекат није изграђен иако постоји спремна документација, а међуобјекат у Смедереву није стављен у функцију.

2.3.3. Надокнада и субвенционисање уклањања СПЖП

Како је наведено у делу 2.1. - Увод, за сакупљање и прераду СПЖП, на републичком нивоу, је у периоду 2004 – 2006. година било обезбеђено субвенционисање, што је дало позитивне ефекте.

Тренутно, сакупљање и прераду лешева животиња субвенционишу поједине ЈЛС и то у целости или делимично.

У Републици Србији, за уклањање лешева животиња и других СПЖП Категорије 1 и Категорије 2, оператери који врше њихово сакупљање и прераду, наплаћују или од оператера чијим радом настају СПЖП или од ЈЛС или од осигуравајућих кућа које су уврстиле за надокнаду штете и накнаду за уклањање лешева животиња, при чему се може десити да за исто угинуће ЈЛС плати уклањање леша животиње, а ако је животиња осигурана, власник те животиње добије надокнаду од осигуравајућег друштва.

Висина надокнаде за вршење услуге сакупљања и прераде СПЖП је различита. Многи субјекти у пословању због високих износа за надокнаду прибегавају изградњи сопствених пећи за спаљивање СПЖП.

У случају заразних болести животиња, за уклањање лешева, Управа за ветерину врши надокнаду у складу са програмом мера здравствене заштите животиња, који се доноси за сваку годину.

Надокнада за сакупљање материјала Категорије 3 зависи од тржишне цене односно од договора оператера чијим руковањем настаје СПЖП и оператера који сакупља и прерађује СПЖП. На формирање висине ове надокнаде, пре свега утиче цена готовог производа (нпр. прерађеног протеина животињског порекла, топљене масти и хране за кућне љубимце), као и капацитет тржишта отвореног за ове производе.

2.3.4. Прерада, уништавање и изузеци у поступању са СПЖП

2.3.4.1. Прерада и уништавање СПЖП

Највеће количине СПЖП које настају у Републици Србији прерађују се у објектима који примењују основне методе прераде, као што су објекти који производе месно-коштано брашно и топљене масти, објектима за техничке производе, компост и биогас, објектима за производњу прерађеног протеина животињског порекла, објектима за производњу хране за кућне љубимце, и др.

2.3.4.1.1. Објекти за прераду који примењују основне методе прераде и капацитет прераде

У Републици Србији је тренутно у функцији седам објеката за прераду који примењују основне методе прераде.

²⁹ Извор: НВО Еколошки центар „Станиште”

Од ових седам објеката, два објекта су одобрена само за производњу топљене масти и у приватном су власништву, а осталих пет објеката је одобрено за производњу или месно-коштаног брашна или прерађеног протеина животињског порекла и топљене масти. Од ових пет објеката, два објекта су одобрена као објекти за прераду Категорије 3 и производњу прерађеног протеина и топљене масти и у приватном су власништву. Остала три објекта су одобрена за прераду Категорије 1 и производњу месно-коштаног брашна и топљене масти и у државном су власништву:

1) ВУ „Протеинка”, Сомбор почела је са радом 1969. године, као друштвено предузеће и Одлуком о изменама и допунама оснивачког акта друштвено-производног предузећа „Протеинка” на акције, Сомбор („Службени гласник РС”, бр. 93/08, 97/13) организована је као ветеринарска установа, чији оснивач је Република Србија;

2) ВУ „Напредак”, Ћуприја почела је са радом 1984. године као друштвено предузеће и Одлуком о изменама и допунама оснивачког акта предузећа за производњу, трговину и услуге фабрика анималних беланчевина и масти „Напредак” ДОО Ћуприја („Службени гласник РС”, број 93/08) организована је као ветеринарска установа, чији оснивач је Република Србија;

3) Привредно друштво „Енерго-зелена д.о.о. Инђија” основано је 2012. године као приватно предузеће и Одлуком о изменама и допунама оснивачког акта Привредног друштва Енерго-зелена д.о.о. Инђија („Службени гласник РС”, број 54/2019) организовано је као привредно друштво, чији оснивач је Република Србија.

Објекти за прераду Категорије 1 у којима се прерађују угинуле животиње и други СПЖП од нарочите су важности за Републику Србију, пошто је у питању материјал са највећим степеном ризика.

Инсталирани капацитети за прераду материјала Категорије 1 су 200.000 t на годишњем нивоу, од чега само Енерго-зелена д.о.о. Инђија може да преради 150.000 t на годишњем нивоу.

Инсталирани капацитети за прераду материјала Категорије 3 су 78.000 t на годишњем нивоу, укључујући прераду крви и перја.³⁰

2.3.4.1.2. Објекти за производњу биогаза и компоста

Биогас се производи у објектима, који од СПЖП углавном користе стајњак у комбинацији са осталим органским супстратима погодним за анаеробну дигестију. Поред стајњака, поједини објекти за производњу биогаза користе и отпадне токове из производње млека и производа од млека. Одобрена су три оваква објекта³¹. Остали објекти за производњу биогаза користе сировину биљног порекла.

Производња компоста у Републици Србији није значајна. За производњу компоста одобрено је пет³² објеката. Ови објекти су намењени за производњу компоста, на коме се узгајају шампињони. Приликом производње компоста користи се стајњак у комбинацији са осталим органским супстратима биљног порекла.

³⁰ Пресек стања: 01. Септембар 2019. године

³¹ Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 01. Септембар 2019. године

³² Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 01. Септембар 2019. године

У Републици Србији се још увек у довољној мери не користи комунални отпад и отпад из кухиња као сировина за производњу биогаса и компоста.

Акционим планом за обновљиве изворе до 2020. године („Службени гласник РС”, број 53/2013), предвиђено је да Република Србија достигне 27% финалне потрошње енергије из обновљивих извора енергије. Узимајући у обзир пројектовану количину до 2020. (Стратегија управљања отпадом), СПЖП представљају добар ресурс за достизање обавеза предвиђених Акционим планом за обновљиве изворе до 2020. године, као и смањење негативних утицаја на здравље људи и животну средину, као и постизање стопе смањења одлагања биоразградивог отпада на депонијама, за 65% до 2030. године.

2.3.4.1.3. Спаљивање и ко-спаљивање

СПЖП се ко-спаљују у објектима за ко-спаљивање који су инсталирани у оквиру објеката за клање, којих има укупно 17³³ и у којима се ко-спаљује материјал Категорије 1 за сопствене потребе.

Поред ко-спаљивања у објектима за клање, СПЖП се спаљује и у пећима које су инсталиране у ВСИ³⁴ „Ниш” у Нишу, и још у два објекта у приватном власништву, у ком случају се не користи енергија СПЖП.

Ко-спаљивање месно-коштаног брашна врши се и у четири објекта, и то: две циглане, једној цементари и у једном објекту из области хемијске индустрије, који су уписани у Регистар одобрених објеката.

ВУ „Напредак”, Ћуприја у Ћуприји има изграђен објекат за ко-спаљивање СПЖП и месно коштаног брашна, чију изградњу је финансирало министарство надлежно за послове ветеринарства. Ова пећ за ко-спаљивање је значајан извор енергије за рад објекта за прераду, чиме се остварује значајна уштеда у погледу енергената.

2.3.4.2. Изузеци у поступању са СПЖП

У складу са националним и прописима ЕУ, СПЖП се у зависности од категорије, као изузетак могу:

1) користити за исхрану животиња као што су некрофаге, животиње у зоолошком врту, дивље животиње, исхрану паса и мачака у прихватиљивостима и одгајивачницама паса, на основу одобрења Управе за ветерину;

2) закопавати.

На територији Републике Србије има 18 хранилишта, пет азила и три зоолошка врта који у исхрани животиња користе СПЖП³⁵.

Тренутно, поред закопавања у оправдано удаљеним подручјима, ради превазилажења немогућности да се целокупна количина СПЖП сакупи ради прераде, закопавање је дозвољено само у случају ако су објекти за прераду

³³ Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 01. Септембар 2019. године

³⁴ Ветеринарски специјалистички институт

³⁵ Извор: Управа за ветерину, Регистар објеката и Регистар одобрених објеката, пресек стања 01. Септембар 2019. године

претрпани или преоптерећени, што ће се изменити са стављањем у функцију привредног друштва „Енерго-зелена д.о.о. Инђија” објекта за прераду материјала Категорије 1.

Дозволу закопавања на сточном гробљу у оправдано удаљеним подручјима има само ЈЛС Неготин.

У складу са ЕУ приступом, у оправдано удаљеним подручјима, држава чланица може дозволити закопавање лешева животиња, који настају у популацији животиња, која у зависности од врсте, може бити највише до:

- 10 % за говеда,
- 25 % за овце и козе, и
- 10 % за свиње.

У Републици Србији постоје подручја која се могу одредити као оправдано удаљена и као таква могу користити овај изузетак и то само у случају ако на подручју, које се одређује као оправдано удаљена, нема газдинстава са великим бројем животиња (фарме) већ су присутна само газдинства са малим бројем животиња.

Фарме не могу бити део удаљених подручја. Угинуле животиње са ових фарми морају бити сакупљене у одговарајућем објекту. Део удаљених подручја чиниће газдинстава са животињама, која имају само једну или две животиње, којих је у структури скоро 50%. (Види *Графикон 1*: Учешће газдинстава према класи и њихово учешће у укупном броју грла).

Оправдано удаљена подручја одредиће се усклађивањем националних прописа са прописима ЕУ у области СПЖП.

2.3.5. Унапређење објеката

Мерило 3 у поглављу 12 – Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика, у преговарачком поступку за приступање ЕУ, односно као земљи кандидату за придруживање ЕУ, јесте унапређење и класификација објеката у области СПЖП.

Најзначајнија улагања ће бити потребна за објекте за прераду Категорије 1 у државном власништву.

Поред објеката за прераду у Регистру одобрених објеката и Регистру објеката су и други објекти у којима се обављају послови који се односе на поступање, руковање, прераду и уништавање СПЖП.

У Прилогу 4 - Објекти у пословању СПЖП који су укључени у процес унапређења, који је одштампан уз ову стратегију и чини њен саставни део, наведени су објекти који треба да прођу процес унапређења у погледу инфраструктурних услова и услова у погледу опреме како би могли да испуне захтеве ЕУ. Наведени објекти ће током процеса унапређења бити процењени и класификовани према нивоу испуњености захтева ЕУ.

Објекти одобрени за извоз у ЕУ не пролазе поступак унапређења.

Поступак унапређења ће се обављати на основу уредбе о класификацији и поступку унапређења објеката у којима се послује споредним производима животињског порекла.

Процедура за поступак унапређења објеката биће утврђена у програму за унапређење објеката у којима се послује споредним производима животињског порекла.

2.3.6. Институционални капацитет по питању система управљања и надзора у области СПЖП

Значајну улогу у успостављању система има:

- 1) ветеринарска инспекција, која је овлашћена да врши надзор над применом закона којим се уређује област ветеринарства;
- 2) републичка комунална инспекција која је овлашћена да врши надзор над применом Закона о комуналним делатностима и у складу са којим је делатност зоохигијене, једна од комуналних делатности;
- 3) инспекција заштите животне средине;
- 4) Привредна комора Србије кроз Групацију индустрије споредних производа животињског порекла.³⁶Значај ове Групације огледа се кроз помоћ оператерима за унапређење пословања, кроз одржавање додатних састанака и обука, као и кроз међународну сарадњу са сродним удружењима.

Обука ветеринарских инспектора, субјеката у пословању, оператера и предстваника ЈЛС започета је у 2005. години и стални је процес.

Пројекти у оквиру којих је вршена обука јесу:

- „Изградња капацитета за надзор и превенцију од БСЕ и других зооноза”, (CAPSERSA), који је започет на иницијативу директора Министарства пољопривреде Швајцарске (BLW), Савезне ветеринарске канцеларије Швајцарске (BVET), Савезног секретаријата за економских односе Швајцарске (seco) и Агенције за развој и сарадњу Швајцарске (SDC);
- ЕУ Twinning пројекат број: SR 2005/IB/AG/01 – „Институционална изградња капацитета у Управи за ветерину”;
- DREPR пројекат „Смањење загађење реке Дунав из објеката у Србији”;
- ЕУ Twinning пројекат број: SR12-IB-AG-02 - „Изградња капацитета за унапређење објеката и управљање споредним производима животињског порекла”;
- Пројекат: „Систем за нешкодљиво уклањање отпада животињског порекла у Смедереву, Ужицу, Књажевцу и Новом Кнежевцу”;
- Пројекат: „Систем за сакупљање споредних производа животињског порекла у четири региона у Србији”, који је финансијски подржала амбасада Краљевине Норвешке у Београду.

Обука представника Управе за ветерину је вршена кроз програм обука ЕУ „Боља обука за безбеднију храну”.

У оквиру ЕУ Twinning пројекат број: SR12-IB-AG-02, 25 ветринарских инспектора је посебно обучено за вршење процене управљања СПЖП.

У претходном периоду Управа за ветерину обавила је низ обука представника локалне самоуправе по њиховом захтеву. Списак ЈЛС којима је одржана свеобухватна презентација о СПЖП дат је у Прилогу 5 - Списак локалних самоуправа са оценом нивоа решавања управљања споредним производима животињског порекла, који је одштампан уз ову стратегију и чини њен саставни део.

Одржавање обука је стални процес који и даље траје.

³⁶ Оформљена дана 10. фебруара 2017, на Конститутивној Седници Групације индустрије споредних производа животињског порекла

2.3.7. Валоризација СПЖП и добијених производа

За разлику од земаља чланица ЕУ, у којима се материјал Категорије 3 искоришћава у великој мери, у Републици Србији велика количина СПЖП Категорије 3 се меша са материјалом Категорије 1, чиме се губи вредност материјала Категорије 3 и повећава количина месно - коштаног брашна Категорије 1, за које оператери, који користе енергенте за рад објекта, нису препознали економски ефекат и/или нису заинтересовани за овај вид енергије или технологија која се примењује не подржава спаљивање месно - коштаног брашна, а они оператери који су сагледали економски ефекат, послују сезонски, у објектима као што су фабрике цемента и цигле.

У објектима за клање и производњу хране животињског порекла, у којима је то оправдано због количина СПЖП који се приликом обављања делатности генеришу, субјекти у пословању врше категоризацију СПЖП и воде евиденцију о количинама раздвојено по категоријама. Међутим, услед немогућности да одређену категорију СПЖП испоруче одговарајућим објектима за прераду, све више се одлучују да целокупну количину СПЖП заједно складиште до отпреме, што повлачи да је целокупна количина СПЖП материјал Категорије 1 у складу са законом.

У објектима, чијим радом настају мале количине СПЖП, сакупљање различитих категорија СПЖП може бити превише скупо, тако да се целокупна количина насталих СПЖП категоризује као материјал Категорије 1.

Лешеви животиња, се сакупљају и директно превозе у објекат за прераду, без могућности њиховог претходног складиштења, и скидања коже. Кожа која потиче од тела угинулих животиња, које нису показале никакве знаке болести која се преко те коже може пренети на људе или животиње, може се сврстати у материјал Категорије 3 и употребити за производњу техничких производа, али се прерађује као материјал Категорије 1 где губи своју праву вредност. Кожа говеда, чија је тежина 500kg, износи 8,04%, односно 40kg³⁷.

Последице, у претходном периоду велика количина месно-коштаног брашна Категорије 1 је складиштена у изнајмљеним складиштима, што знатно финансијски оптерећује оператере, с обзиром да је период складиштења дуг, долази до samozапалења или до промене у структури месно - коштаног брашна, које из брашнасте структуре прелази у камену структуру и постаје практично некорисно.

Такође, извоз месно-коштаног брашна Категорије 1 је ограничен.

ЕУ није успоставила правила за увоз овог месно - коштаног брашна тако да самим тим извоз у ЕУ није могућ. Извоз у остале земље, осим земаља ЕУ, зависи од појединачних услова тих земаља, што се утврђује кроз међународну сарадњу надлежних органа Републике Србије и земље у коју се планира извоз, што је некада процес који траје дуго, чак и више година.

Поред наведеног, ако се материјал Категорије 3 не чува, не сакупља и не превози у складу са принципима који обезбеђују да тај материјал није у процесу разградње и не представља неприхватљив ризик по јавно здравље и здравље животиња, у време почетка поступка прераде, целокупна количина таквог материјала сврстава се у материјал Категорије 2.

³⁷ Монографија – Карактеристике животињских споредних производа и њихова намена, у издању Научног института за прехранбене технологије у Новом Саду

Стога је веома важно да се за сваки објекат прераде правилно сагледа сировинска база, односно да се формира довољно велики сабирни круг са кога ће моћи да се добије задовољавајућа количина сировина.

Кухињски отпад чини значајну количину органског отпада, који се испоручује као комунални отпад, чиме се оптерећују депоније. Ако би се овај органски отпад усмерио у објекте за производњу биогаса или компоста, значајно би се смањила количина која се упућује на депоније.

3. ЖЕЉЕНО СТАЊЕ

Закључак о тренутној ситуацији се може приказати у оквиру три целине:

- 1) прописи;
- 2) сакупљање и прерада СПЖП;
- 3) институционални капацитет и подизање свести.

3.1 . Прописи

Прописи још увек нису у потпуности усклађени са прописима ЕУ.

Услови за поступање са СПЖП или добијеним производима у ЕУ прописани су Уредбом 1069/2009, Уредбом 142/2011 и Уредбом (ЕЗ) 999/2001. Прописе Републике Србије, који су донети на основу ових уредби, потребно је у потпуности ускладити.

Од 2019. године је у току пројекат - ЕУ ТА пројект EuropeAid/138038/DH/SER/RS - „Јачање капацитета за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде, руралог развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике”. Овим пројектом је планирана транспозиција прописа ЕУ укључујући и прописе којима се уређује област СПЖП.

3.2. Сакупљање и прерада СПЖП

3.2.1. Класификација објеката

У складу са поступком у делу 2.3.5. потребно је извршити класификацију објеката за СПЖП и у складу са тим унапредити објекте.

3.2.2. Сакупљање СПЖП и мрежа међуобјеката

За свеобухватно сакупљање СПЖП неопходан је одржив систем, одговарајућа финансијска основа у смислу финасирања уклањања лешева животиња и поступање са СПЖП на месту настајања, на начин да се искористе могућности за валоризацију СПЖП и ангажовање оператера који су у Регистар објеката уписани као превозници и који у свом возном парку поседују адекватна превозна средства мањег капацитета, ради сакупљања СПЖП из објеката којима није могућ приступ камионима великог капацитета.

Ради успостављања мреже међуобјеката, као подстицај ЈЛС да успоставе и обављају комуналну делатност зоохигијена у делу сакупљања лешева животиња, која је врло значајна као мера која се примењује у здравственој заштити животиња, за почетак потребно је изградити најмање 10

додатних међуобјеката, на подручјима на којима се очекује највећа количина СПЖП, са тенденцијом развоја мреже, према потребама, утврђеним током примене.

У наведеним објектима јединице локалне самоуправе морају да организују зоохигијенску службу у складу са законом којим се уређује комунална делатност и обезбеде превозно средство у складу са уредбом којом се уређује начин и услови за отпочињање обављања комуналних делатности.

3.2.3. Прерада СПЖП

Капацитети за прераду материјала Категорије 1 и Категорије 2 треба да покрију реалне потребе, узимајући у обзир принципе за валоризацију СПЖП и могућности коришћења СПЖП у исхрани животиња, као и закопавања на лицу места у оправдано удаљеним подручјима.

Потребни капацитети прераде, засновани на пројектованим количинама СПЖП, одређеним у односу на број животиња и очекиваног угинућа, као и количина СПЖП у објектима за клање и производњу хране животињског порекла, у потпуности су задовољени стављањем у функцију објекта „Енерго-зелена д.о.о. Инђија”. Положај објекта је повољан и лако доступан. Налази се на рути аутопута Е 75 - А 1.

Положај објекта ВУ „Напредак”, Ћуприја у Ћуприји је повољан и лако доступан. Налази се на рути аутопута Е 75 - А 1 и централно је постављен у односу на централни и јужни део Републике Србије. У кругу објекта је инсталирана и пећ за спаљивање што је додатна погодност. Објекат има недостатака у погледу ветеринарско-санитарних услова, што последично захтева и улагање знатних финансијских средстава за унапређење објекта. Поред ветеринарских услова објекат мора да испуни и услове у погледу најбоље доступних техника - ИРПС дозвола. И поред наведених негативних чинилаца, оправдано је да овај објекат остане у функцији и сакупља и прерађује СПЖП из дела централног и јужног дела земље, како би се избегло транспортовање СПЖП до објекта „Енерго-зелена д.о.о. Инђија” с обзиром на велику удаљеност.

Положај објекта ВУ „Протеинка”, Сомбор у Сомбору је неповољан. Такође, објекат има великих недостатака у погледу ветеринарско-санитарних услова, што последично захтева и улагање знатних финансијских средстава за унапређење објекта. Поред ветеринарских услова објекат мора да испуни и услове у погледу најбоље доступних техника - ИРПС дозвола. Додатни проблем је што је објекат позициониран тако, да је финансијски неприхватљиво да се изврши пренамена и да се СПЖП са територије АП Војводина превозе и привремено складиште у Сомбору, а затим одвозе на прераду у Инђију, осим у случају СПЖП са територије која је у непосредној близини Сомбора. За потребе уклањања лешева животиња са територије града Сомбора довољан је међуобјекат на локацији коју одреди ЈЛС. Овај објекат може бити изграђен као регионални за потребе Западnobачког управног округа, као и осталих општина за које је ово финансијски оправдано.

3.3. Институционални капацитети и подизање свести

Свест о поступању и могућностима поступања са СПЖП недовољно је развијена код свих заинтересованих страна.

Постоји потреба за сталним усавршавањем институционалних капацитета и планирањем обука ветеринарских и комуналних инспектора, ветеринара, пољопривредних стручних служби и представника локалне самоуправе.

Такође, неопходно је подизање свести субјеката у пословању, као и оператера за СПЖП, који имају одговорност да у потпуности испуне законске услове у свакој фази производње, прераде и промета како хране тако и СПЖП, укључујући подизање свести о валоризацији и коришћењу материјала Категорије 1, Категорије 2 и Категорије 3.

Секторска удружења треба да имају главну улогу у подршци својим члановима како би лакше применили програм унапређења објеката, кроз праћење усаглашавања и примене стандарда, подршку процесу интеграције у европско и светско тржиште, предлагање мера за заштиту интереса прерађивачке индустрије и помоћ код апликација за добијање средстава из предприступних и националних фондова.

4. ДУГОРОЧНИ ОПШТИ ЦИЉ И СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА СПЖП

Општи циљ је постизање високог нивоа заштите здравља људи и животиња, заштита животне средине, као и повећање конкурентности српских производа на домаћем и међународном тржишту и промовисање једнаких услова конкурентности кроз унапређење система за управљање СПЖП и свеобухватну примену прописа о раздвајању и третману СПЖП, као и усклађивање са правним тековинама ЕУ.

Општи циљ ће бити испуњен отварањем следећих специфичних циљева:

- 1) усвајање и примена прописа у потпуности усклађених са ЕУ прописима из области СПЖП³⁸;
- 2) успостављање одрживог система за сакупљање и прераду СПЖП³⁹;
- 3) јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП.

Очекивани ефекти које ће донети Стратегија у току процеса транспоновања прописа и успостављања система управљања и контроле СПЖП су:

- 1) развој сектора СПЖП како би се у потпуности достигли стандарди ЕУ;
- 2) повећање ефикасности свих страна у ланцу СПЖП и постизање конкурентности овог сектора;
- 3) обезбеђивање стабилног дохотка и пословног окружења за субјете у пословању и оператере;
- 4) остваривање економских, еколошких и социјалних циљева одрживог развоја, у чему мултифункционална пољопривреда и рурални развој имају посебно место.

³⁸ Споразум о стабилизацији и придруживању

³⁹ Уредба ЕЗ 1069/2009, члан 4

5. МЕХАНИЗАМ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Стратегија се спроводи применом одређених мера и активности које су дефинисане у оквиру постизања специфичних циљева.

5.1. Постизање специфичних циљева

Специфични циљ 1 - Усвајање и примена прописа у потпуности усклађених са ЕУ прописима из области СПЖП

Потребно је да национални прописи и пратећи документи као што су процедуре и контролне листе, итд. у складу са захтевима ЕУ, буду израђени у сарадњи са заинтересованим странама како би се осигурала транспарентност и да буду јавно доступни.

Мера 1.1. - Израда прописа

Активности:

- Израда прописа у складу са Уредбом ЕУ 1069/2009
- Израда прописа у складу са Уредбом ЕУ 142/2011
- Израда прописа у складу са Уредбом ЕУ 999/2001

Пројекат - EU TA project EuropeAid/138038/DH/SER/RS - „Јачање капацитета за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде, руралог развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике” обезбеђује помоћ у побољшању планских, законодавних и институционалних капацитета МПШВ у контексту процеса хармонизације и приступних преговора за Поглавље 12 (безбедност хране, ветеринарство и фитосанитарна политика).

Средства за ангажовање експерта за израду наведених прописа обезбеђена су у оквиру Годишњег акционог програма за Србију ИПА 2015 - Инструмент европских интеграција са максималним буџетом 3.000.000 еура.

Овим пројектом је планирана транспозиција прописа ЕУ укључујући и прописе којима се уређује област СПЖП.

Специфични циљ 2 - Успостављање одрживог система за сакупљање и прераду СПЖП

Мера 2.1. - Успостављање транспарентног система за процену, класификацију и унапређење објеката за СПЖП

Активности:

2.1.1. Доношење уредбе о класификацији и поступку унапређења објеката у којима се послује СПЖП

2.1.2. Доношење програма о класификацији и поступку унапређења објеката у којима се послује СПЖП

2.1.3. Процена и класификација објеката;

2.1.4. Припрема и достављање индивидуалних акционих планова за унапређење објеката од стране оператера;

2.1.5. Праћење процеса унапређења објеката.

Процена и класификација објеката захтева образовање инспекцијских тимова, чији ће задатак бити обилазак објеката ради процене. Ови послови изискују трошкове за гориво, дневнице и евентуалног смештаја, уколико се поступак процене продужи на следећи дан.

Средства за ову активност су обезбеђена у буџету Управе за ветерину на позицији - Програмска активност 0004 - Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла, Економској класификацији 422 – Трошкови путовања: за 2020. годину у износу од 2.000.000,00 динара, за 2021. годину 3.000.000,00 динара и за 2022. годину у износу од 3.000.000,00 динара и Програмска активност 0004 - Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла, Економској класификацији 426 – Материјал, у износу од 28.000.000,00 динара, за сваку годину.

Мера 2.2. – Развијање мреже међуобјеката за сакупљање СПЖП, повећањем броја постојећих објеката, укључујући и изградњу међуобјеката на територији града Сомбора

Активности:

- Обезбеђивање средстава за изградњу 10 међуобјеката, укључујући међуобјекат на територији града Сомбора;
- Изградња међуобјеката.

У оквиру планирања буџета кроз Приоритетне области финансирања (ПОФ) за период 2020-2022. година није предвиђена апропријација на економској класификацији 511, а самим тим ни средства за изградњу међуобјеката нису планирана у 2020. години.

Приликом планирања ПОФ за период 2021-2023. године, предвиђено је отварање апропријације на економској класификацији 511, укључујући и потребна средства.

Мера 2.3. – Поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња оператерима који су уписани у Регистар објеката као превозници

Активности:

- Обезбеђивање средстава за поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња;
- Расписивање позива за јавну набавку;
- Склапање уговора о померавању послова сакупљања и превоза лешева животиња.

Средства за ову активност су обезбеђена у буџету Управе за ветерину на позицији- Програмска активност 0001 – Заштита здравља животиња, Економској класификацији 451– Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама: за 2020. годину у износу од 2.855.153.000,00 динара, за 2021. годину 2.819.150.000,00 динара и за 2022. годину у износу од 2.819.150.000,00 динара.

Мера 2.4. - Обезбеђење довољног капацитета прераде СПЖП

Активност:

- Припајање ВУ „Протеинка”, Сомбор у Сомбору привредном друштву „Енерго – зелена д.о.о Инђија”;
- Затварање објекта за прераду ВУ „Протеинка”, Сомбор у Сомбору.

Специфични циљ 3 – Јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП

Мера 3.1. – Јачање институционалних капацитета

Активности:

- Сталне обуке ветеринарских инспектора и инспектора министарства надлежног за послове грађевине и инфраструктуре

Средства за ову активност су обезбеђена у буџету Управе за ветерину на позицији - Програмска активност 0004 – Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла, Економској класификацији 423 – Услуге по уговору, у износу од 1.200.000,00 динара за сваку годину.

Мера 3.2. - Подизање свести свих заинтересованих страна

Активности:

- Оранизовање кампања усмерених на заинтересоване стране (оператери, ЈЛС) на тему њихових улога и обавеза у управљању СПЖП, укључујући подизање свести о валоризацији и коришћењу материјала Категорије 1, Категорије 2 и Категорије 3.

5.2. Праћење спровођења Стратегије

Фаза оцене и надгледања спровођења усвојене политике у области СПЖП трајаће током процеса спровођења Стратегије, а коначан корак биће фаза у којој се утврђују резултати и ефективност спроведене политике.

Оценом се осигурава стално унапређење квалитета са корективним мерама. У зависности да ли је примењујући начела одређена политиком управљања СПЖП постигнут очекивани ефекат, у будућности ће се спроводити иста решења, или ће пракса показати да их треба кориговати.

Како би се задати специфични циљеви Стратегије могли остварити, неопходна је редовна контрола напретка у реализацији постављених специфичних циљева јер се овим процесом обезбеђује да се на време предузму неопходна прилагођавања услед непредвиђених околности.

Напредак у остваривању специфичних циљева, односно приоритетних мера спроводи се процесом провере индикатора за спровођење мера, достигнутих резултата у задатом временском оквиру и утицаја Стратегије на промене у области где се примењује.

Поступци мерења напретка у достизању циљева у оквиру Стратегије, односи се на:

- 1) процену напретка предвиђених активности;

- 2) процену релевантности и ефективности;
- 3) улазне податке за прилагођавање у активностима где је то потребно, како би се обезбедило остваривање циљева;
- 4) анализа разлика између очекиваних резултата и коначних резултата;
- 5) обавештавање јавности о оствареним резултатима.

О постигнутим резултатима извештај ће се достављати преговарачком тиму одговорном за Поглавље 12.

Такође, на основу Споразума о стабилизацији и придруживању између европских зајеница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, МПШВ је обавезно да на годишњем нивоу Европској комисији, односно Пододбору за пољопривреду и рибарство доставља извешатај о напретку у спровођењу Стратегије.

Поступци мерења напретка се по правилу спроводе после мониторинга, извештавања и ревизије програмских циљева и решења.

Индикаторима за мерење напретка Стратегије треба да се процењују њене следеће карактеристике:

- 1) релевантност, односно да ли Стратегија доприноси приоритетним потребама заинтересованих страна. Потребно је проценити у којој су мери циљеви и мере усмерени на решавање кључних проблема у постојећим условима, као и да ли су циљеви у складу са националним развојним приоритетима;

- 2) ефикасност, односно да ли је достигнута вредност резултата који су произишли из спровођења Стратегије у односу на уложене активности и учинак ангажованих страна. Циљ провере ефикасности је да се процени да ли је усвојени приступ најефикаснији могући;

- 3) ефекти и утицај, односно да ли је достигнути степен ефикасности користан за заинтересоване стране применом Стратегије. У том процесу морају да се процене ефекти и утицаји свих мера и активности, свих видова интервенције на друштвене, економске, еколошке и остале развојне циљеве;

- 4) одрживост, односно процена последице резултата остварених Стратегијом у смислу њихове дугорочности, мери одрживости постављених циљева, решења и активности у дугорочној перспективи, укључујући и могуће ризике.

У Табели - Индикатори дефинисани на нивоу специфичних циљева, дати су индикатори који прате могућности континуираног или периодичног праћења стања.

Табела - Индикатори дефинисани на нивоу специфичних циљева

Редни број	Специфични циљеви		Почетна вредност	Индикатора за праћење/мерљиви резултати	Извор праћења
1.	Усвајање и примена прописа у потпуности усклађених са ЕУ прописима из области СПЖП		70% прописа је усклађено са прописима ЕУ	- Прописи из области СПЖП усвојени и објављени у „Службеном гласнику РС” -100% усклађеност	„Службени гласник РС” Сајт МПШВ
2.	Успостављање одрживог система за сакупљање и прераду СПЖП	Успостављање транспарентног система за процену, класификацију и унапређење објеката за СПЖП	Нема објеката који су класификовани	Број објеката који је оцењен и сврстан у одређену класу – 100% класификовани	Извештаји ветеринарске инспекције Извештаји Централне радне групе
		Развијање мреже међуобјеката за сакупљање СПЖП, повећањем броја постојећих објеката, укључујући и изградњу међуобјекта на територији града Сомбора	6 објеката	16 објеката	МПШВ/ Управа за ветерину / Регистар одобрених објеката
		Поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња оператерима који су уписани у Регистар објеката као превозници	Нема оператера који су ангажовани	Склопљени уговори са најмање једним оператером о поверавању послова сакупљања и превоза	МПШВ/ Управа за ветерину
		Обезбеђење довољног капацитета прераде СПЖП затварањем објекта за	3 објекта за прераду материјала Категорије 1	Два објекта за прераду материјала Категорије 1	МПШВ/ Управа за ветерину/ Регистар одобрених објеката

		прераду ВУ „Протеинка”, у Сомбору			
3.	<i>Јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП</i>	Јачање институционалних капацитета надлежног органа	Обуке наведене у делу 2.3.6.	Најмање три обуке годишње	МПШВ/Управа за ветерину
		Подизање свести свих заинтересованих страна	Обуке наведене у делу 2.3.6.	Најмање две обуке годишње	МПШВ/Управа за ветерину

6. АКЦИОНИ ПЛАН

Акциони план за спровођење Стратегије, са мерама за спровођење, индикаторима, роковима за спровођење мера, носиоцима активности и изворима финансирања дат је, на нивоу периода од пет година, у Прилогу 6 - Акциони план за спровођење Стратегије Републике Србије за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020 до 2024. године, који је одштампан уз ову стратегију и чини њен саставни део,

СПЖП КАТЕГОРИЈЕ 1, КАТЕГОРИЈЕ 2 И КАТЕГОРИЈЕ 3

Материјал Категорије 1 укључује нарочито следеће:

- 1) леш животиње, труп и све делове тела животиња код којих постоји сумња или потврда заразне болести ТСЕ;
- 2) леш животиње, труп дивљих животиња код којих постоји сумња или потврда присуства заразне болести која се може пренети на људе или животиње;
- 3) труп експерименталних (огледних) животиња;
- 4) делови животиња које су биле подвргнуте недозвољеном третирању или који садрже недозвољене друге ступанце и загађиваче околине;
- 5) кухињски отпад из превозних средстава у међународном промету;
- 6) лешеве, труп и делови тела животиња из зоолошких вртова и циркуса или кућних љубимаца;
- 7) специфични ризични материјал и цела тела или делови тела угинулих животиња која у време одлагања садрже специфични ризични материјал;
- 8) мешавине материјала Категорије 1 са материјалом Категорије 2 или са материјалом Категорије 3 или са обе категорије.

СПЖП који је у складу са прописима искључен из ланца хране пореклом од преживара послатих на клање и предвиђених за људску потрошњу је специфични ризични материјал (СРМ – у складу са посебним прописима којима се одређују мере за контролу ТСЕ). Овај материјал се категорише као Категорија 1.

Материјал Категорије 2 укључују нарочито следеће:

- 1) животиње које су угинуле или су убијене, укључујући и животиње које су убијене ради искорењивања заразних болести;
- 2) стајњак;
- 3) садржај дигестивног тракта;
- 4) фетуси и јајне ћелије, оплођене јајне ћелије, семе који нису намењени за приплод; мешавине материјала Категорије 2 и Категорије 3
- 5) СПЖП који не спадају у Категорије 1 и 3.

СПЖП који је у складу са прописима искључен из ланца хране пореклом од свиња послатих на клање и предвиђених за људску потрошњу у већини случајева су органи дигестивног тракта из којих није уклоњен садржај дигестивног тракта. Овај материјал се категорише као Категорија 2. Ако је садржај дигестивног тракта свиња потпуно уклоњен из органа, они се могу користити као храна или се категоришу као материјал Категорије 3.

Материјал Категорије 3 укључују нарочито следеће:

1) труп и делове животиња које су заклане, а у случају дивљачи, труп и делове одстрелене дивљачи, који су безбедни за исхрану људи, а који из комерцијалних разлога нису намењени за исхрану људи;

2) труп и делове трупа који потичу од животиња закланих у објекту за клање и за које је прегледом пре клања дозвољено клање за исхрану људи, као и трупове и делове дивљачи одстрелене за исхрану људи, и то:

- труп, тело или делове животиња који су оцењени и одбачени као небезбедни за исхрану људи, али који не показују знаке заразних болести које се могу пренети на људе или животиње,
- главе живине,
- коже животиња, укључујући остатке од завршне обраде, рогове и ноге, укључујући кости фаланге, карпалне, метакарпалне, тарзалне и метатарзалне кости, и то:
- животиња, осим преживара, за које постоји обавеза лабораторијског испитивања на присуство ТСЕ,
- преживара који су лабораторијски испитани на присуство ТСЕ и резултат лабораторијског испитивања је био негативан,
- чекиње,
- перје;

3) крв која потиче од животиња које нису показале знаке заразних болести које се путем крви могу пренети на људе или животиње и које су заклане у објекту за клање пошто је прегледом пре клања дозвољено клање за исхрану људи, и то:

- животиња, осим преживара за које постоји обавеза лабораторијског испитивања на присуство ТСЕ,
- преживара који су лабораторијски испитани на присуство ТСЕ и резултат лабораторијског испитивања је био негативан;

4) споредне производе животињског порекла који потичу из објеката за производњу хране животињског порекла, укључујући одмашћене кости, чварке и остатке из центрифуге или сепаратора при преради млека;

5) производе животињског порекла или храну која садржи производе животињског порекла која више није намењена за исхрану људи из комерцијалних разлога, грешака у производњи, грешака у паковању или других недостатака који не представљају ризик за јавно здравље или здравље животиња;

6) крв, плаценту, вуну, перје, длаке, рогове, исечке копита и папака и сирово млеко који потичу од живих животиња које нису показале знаке заразних болести које се тим путем могу пренети на људе или животиње;

7) коже животиња, копита, перје, вуна, рогови, длака и крзно који потичу од тела мртвих животиња, које нису показале никакве знаке болести које се преко тих производа могу пренети на људе или животиње;

8) кухињски отпад осим кухињског отпада који припада Категорији 1.

Примери употребе и одлагања материјала категорије 1, 2 и 3:

Материјал категорије 1 може се:

1) уништавати директно као отпад у прерађеном или непрерађеном стању:

- спаљивањем или коспаљивањем,

- закопавањем на одобреној депонији,
- 2) користити у производњи одређених добијених производа.

Материјал категорије 2 може се:

- 1) уништавати директно као отпад у прерађеном или непрерађеном стању:
 - спаљивањем или коспаљивањем,
 - закопавањем на одобреној депонији;
- 2) користити у производњи биогаса или компоста;
- 3) прерађивати стерилизацијом под притиском и користити за производњу органског ђубрива и оплеменењивача земљишта;
- 4) разбацити по земљишту у непрерађеном стању, у случају стајњака, садржаја дигестивног тракта који је одвојен од дигестивног тракта, млека, производа од млека и колострума;
- 5) користити у производњи одређених добијених производа.

Материјал категорије 3 може се:

- 1) уништавати директно као отпад у прерађеном или непрерађеном стању:
 - спаљивањем или коспаљивањем
 - закопавањем на депонији;
- 2) користити у производњи хране за животиње;
- 3) користити у производњи органског ђубрива и оплеменењивача земљишта;
- 4) користити у производњи сирове хране за кућне љубимце;
- 5) користити у производњи биогаса или компоста;
- 6) користити у производњи одређених добијених производа;
- 7) разбацити по земљишту у непрерађеном стању, у случају млека и колострума.

НАЦИОНАЛНИ ПРОПИСИ И ПРОПИСИ ЕУ

1. Законодавни оквир Републике Србије у области СПЖП, надлежности Управе за ветерину, чине следећи акти:

1) Закон о ветеринарству („Службени гласник РС”, бр. 91/05, 30/10 и 93/12) којим се уређују заштита и унапређење здравља и добробити животиња, утврђују се заразне болести животиња и мере за спречавање појаве, откривање, спречавање ширења, сузбијања и искорењивања заразних болести животиња и болести које се са животиња могу пренети на људе, ветеринарско-санитарна контрола и услови за производњу и промет животиња, производа животињског порекла, хране животињског порекла, хране за животиње, као и услови за обављање ветеринарске делатности. Заразним болестима животиња, сматрају се болести које су одређене зоосанитарним кодексом Међународне организације за заштиту здравља животиња - *Office International des Epizooties* (ОИЕ). Нарочито опасним заразним болестима животиња, у смислу овог закона, сматрају се болести које се могу веома брзо ширити без обзира на државне границе и које изазивају велике здравствене проблеме праћене негативним економским последицама за земљу, као и на међународну трговину животиња, производа животињског порекла, хране животињског порекла и хране за животиње;

2) Правилник о начину разврставања и поступања са споредним производима животињског порекла ветеринарско санитарним условима за изградњу објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, начину спровођења службене контроле, као и условима за сточна гробља и јаме гробнице („Службени гласник РС”, бр. 31/11, 97/13, 15/15, 61/17) који прописује начин разврставања, поступања са СПЖП, методе њихове прераде, хигијенске услове, начин њиховог утовара, претовара и истовара, ветеринарско-санитарне услове за изградњу објеката, облик и садржину евиденције која се води у објектима за сакупљање, прераду и уништавање СПЖП, поступак са СПЖП у изузетним случајевима, начин спровођења службене контроле и самоконтроле, као и услове за сточна гробља и јаме гробнице и начин закопавања и спаљивања СПЖП;

3) Правилник о регистрацији, односно одобравању објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла („Службени гласник РС”, број 12/2019), који прописује, објекте који се региструју, односно одобравају, начин и поступак регистрације односно одобравања објеката, као и изглед образаца захтева за упис објеката у Регистар објеката, односно Регистар одобрених објеката;

4) Правилник о утврђивању мера раног откривања и дијагностике заразних болести трансмисионих спонгиозних енцефалопатија, начину њиховог спровођења као и мерама за спречавање ширења, сузбијање и искорењивање ове заразне болести („Службени гласник РС”, бр. 96/10, 33/16, 54/19) којим се утврђују мере раног откривања и дијагностике заразних болести трансмисивних спонгиозних енцефалопатија, начин њиховог спровођења, као и и мере за спречавање ширења, сузбијање и искорењивање ове заразне болести;

5) Наредба о предузимању мера за спречавање уношења заразних болести трансмисивних спонгиозних енцефалопатија и других болести животиња које се могу пренети споредним производима животињског порекла у

Републику Србију („Службени гласник РС”, број 76/19) којом се прописују услови за увоз попиљака животиња, производа животињског порекла, хране животињског порекла, хране за животиње и СПЖП и добијених производа ради спречавања уношења заразне болести животиња трансмисивних спонгиоформних енцефалопатија у Републику Србију.

2. Законодавни оквир Републике Србије у области заштити животне средине, чине следећи акти:

1) Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС”, бр.135/04 и 25/15);

2) Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола („Службени гласник РС”, бр.84/05), којом се одређује објекти за које је неопходна интегрисана дозвола – објекти за клање са производним капацитетом преко 50 т/дан; третман и обрада одређена за производњу прехранбених производа из животињских сировина (изузев млека) са производним капацитетом финалних производа већим од 75т/дан; Постојења за одлагање и рециклажу животињских трупла и животињског отпада са капацитетом третмана већим од 10 т на дан; Постојења за товљење живине или свиња са више од 40.000 места за живину, 2000 места за свиње за расплод (тежине преко 30кг) и 750 места за крмаче.

3. Законодавни оквир ЕУ у области СПЖП:

1) Уредба (ЕЗ) број 1069/2009 Европског парламента и Савета од 21. октобра 2009. године о здравственим правилима за споредне производе који нису намењени за исхрану људи; утврђује општа правила за сакупљање, руковање, прераду и одлагање споредних производа животињског порекла који нису намењени исхрани људи предвиђа категоризацију споредних производа у односу на ризик и начин прераде, водећи рачуна о заштити здравља животиња, људи и околине;

2) Уредба Савета (ЕЗ) број 142/2011 Европског парламента и Савета од 25. фебруара 2011. године којом се примењује Уредба (ЕЗ) број 1069/2009 о здравственим правилима за споредне производе који нису намењени за исхрану људи и Директива Савета 97/78 која се односи на неке узорке и предмете који се изузимају од ветеринарске контроле на граници ближе дефинише примену Уредбе (ЕЗ) број 1069/2009;

3) Уредба (ЕУ) 2017/625 Европског парламента и Савета од 15. марта 2017. године о службеним контролама и другим службеним активностима којима се осигурава примена прописа о храни и храни за животиње, правила о здрављу и добробити животиња, здрављу биља и средствима за заштиту биља, о измени Уредбе (ЕЗ) бр. 999/2001, (ЕЗ) бр. 396/2005, (ЕЗ) бр. 1069/2009, (ЕЗ) бр. 1107/2009, (ЕУ) бр. 1151/2012, (ЕУ) бр. 652/2014, (ЕУ) 2016/429 и (ЕУ) 2016/2031 Европског парламента и Савета, Уредба Савета (ЕЗ) бр. 1/2005 и (ЕЗ) бр. 1099/2009 и директива Савета 98/58/ЕЗ, 1999/74/ЕЗ, 2007/43/ЕЗ, 2008/119/ЕЗ и 2008/120/ЕЗ о стављању ван снаге уредаба (ЕЗ) бр. 854/2004 и (ЕЗ) бр. 882/2004 Европског парламента и Савета, директива Савета 89/608/ЕЕЗ, 89/662/ЕЕЗ, 90/425/ЕЕЗ, 91/496/ЕЕЗ, 96/23/ЕЗ, 96/93/ЕЗ и 97/78/ЕЗ и Одлуке Савета 92/438/ЕЕЗ (Уредба о службеним контролама);

4) Уредба (ЕЗ) број 999/2001 Европског парламента и Савета од 22. маја 2001. године о правилима за превенцију, контролу и искорењивање одређених трансмисивних спонгиоформних енцефалопатија утврђује мере које

се предузимају за превенцију, контролу и искорењивање одређених трансмисивних спонгиформних енцефалопатија, које обухватају забрану употребе месно-коштаног брашна код животиња које ће бити храна, начину и врсти специфичног ризичног материјала, начину дијагностике и испитивања животиња и ткива, хитним плановима у случају појаве сумње или потврде болести, као и условима за промет преживара и производа од преживара.

ЗАКЉУЧЦИ ИЗ СТУДИЈЕ (2004. ГОДИНА)

Проучавајући стање у области нешкодљивог уклањања анималног отпада у Републици Србији и испуњеност услова објеката за нешкодљиво уклањање отпадних анималних сировина са фарми, индустријских кланица, занатских кланица и погона за прераду меса, продавница меса, хладњача и др. које прописује ЕУ, као и испуњености услова које прописује законска регулатива из области заштите животне средине, истражили смо објективне податке о садашњем стању објеката, опреме и превозних средстава као и могућност ревитализације објеката од стратешког значаја за Републику Србију.

Разрадом и анализом одговарајућих елемената, техничко-економских, ветеринарско санитарних и еколошких услова сакупљања и прераде анималних отпадних материја дошли смо до предлога за њено конкретно решење. Сходно томе можемо закључити следеће:

1) у Републици Србији је неопходно на прописан начин решити нешкодљиво уклањање и искоришћавање анималних отпадака сходно одредби ЕЦ НО 1774/2002 Европског Парламента и Савета о хигијенским прописима за животињске споредне производе који нису намењени за људску исхрану;

2) садашњи начин уклањања анималних отпадака у Републици Србији може да представља озбиљну сметњу за развој сточарства и кланичне индустрије, па чак и да затвори врата уласка у ЕУ;

3) ради појефтињења прераде у објектима за прераду анималних отпадака који немају сопствену котларницу требало би изградити котларницу са пећима за сагоревање месно-коштаног брашна и масти, неодговарајуће за исхрану животиња;

4) Фабрике за прераду треба да буду регионално распоређене и да покрију мрежу сакупљања и нешкодљивог уклањања анималних отпадака на целој територији Србије;

5) од објеката регионалног значаја (објекти „отвореног типа”) који се налазе у функцији без обзира на њихово лоше или мање лоше техничко стање су објекти у:

- Сомбору
- Бачкој Тополи
- Зрењанину
- Падинској Скели (Београд) и
- Ћуприји

6) техничко-технолошко стање фабрика за прераду анималних отпадака не испуњава потребне услове прописане законском регулативом Европске Уније. Међутим, фабрике »отвореног типа«⁴⁰ у Сомбору, Бачкој Тополи, Зрењанину и Ћуприји уз неопходну реконструкцију дотрајале, као и набавку и уградњу потребне опреме по наведеној основној спецификацији, могу се ревитализовати и удовољити прописима ЕУ.

⁴⁰ Објекти отвореног типа могли су да сакупљају СПЖП са територије целе Републике Србије

7) капацитет реконструисаних нових погона за прераду материјала 1, 2 и 3 би се одредио по изради инвестиционог програма и технолошког пројекта сакупљања и нешкодљивог уклањања тог материјала на територији целе Републике Србије;

8) редослед реконструкције фабрике би се одвијао под условима најбржег испуњавања прописаних услова ЕУ;

9) израда пројеката о нешкодљивом уклањању анималних отпадака у Републици Србији требала би да се стави у надлежност именоване стручне комисије и Управе за ветерину при Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде. Технолошки део пројекта морају да израде овлашћене пројектантске куће и пројектанти са референцом и са положеним стручним испитом из те области.

ОБЈЕКТИ У ПОСЛОВАЊУ СПЖП КОЈИ СУ УКЉУЧЕНИ У ПРОЦЕС УНАПРЕЂЕЊА

Стратегија се односи на унапређење управљања сектора СПЖП, али и на унапређење инфраструктурних услова у објектима у којима се поступа са СПЖП.

Унапређење објеката спроводи се како би се омогућило оператерима у објектима којима се рукује СПЖП да испуне услове са прописима који су усаглашени са законодавством Европске Уније и буду конкурентни на домаћем и међународном тржишту.

Програмом унапређења биће обухваћени објекти наведени у Табели - Врста објеката из регистара Управе за ветерину који ће бити обухваћени Програмом унапређења објеката, који ће бити процењени и класификовани током овог процеса унапређења.

Табела 1 - Врста објеката из регистара Управе за ветерину који ће бити обухваћени Програмом унапређења објеката

Тип објекта
Објекти за сакупљање, складиштење и руковање споредним производима животињског порекла
Објекти за складиштење добијених производа
Објекти за спаљивање, коспаљивање и сагоревање
Објекти за прераду споредних производа животињског порекла
Објекти за прераду топљене масти
Објекти за производњу биогаса
Објекти за производњу компоста
Објекти за производњу хране за кућне
Објекти за руковање споредним производима животињског порекла или добијеним производима за потребе изван ланца исхране животиња
Објекти за производњу органских ђубрива и оплемењивача земљишта

Прилог 5.

СПИСАК ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА СА ОЦЕНОМ НИВОА РЕШАВАЊА
УПРАВЉАЊА СПОРЕДНИМ ПРОИЗВОДИМА ЖИВОТИЊСКОГ ПОРЕКЛА

ЛЛС	Поседује пројекат за конкурисање за ЕУ фондове	Изграђен објекат	Објекат у изградњи	Пројекат у поступку израде
Вршац		✓		
Кикинда		✓		
Смедерво и Ковин			✓	
Панчево		✓ (Објекат недовољног капацитета)		
Београд		✓ (Објекат недовољног капацитета)		
Ужице	✓			
Књажевац	✓			
Нови Кнежевац	✓			
Алибунар и Планиште				✓ Део пројекта је израдио Планиште Алибунар није заинтересован и тиме блокира Планиште
Суботица*	✓			
Сјеница, Нова Варош, Ивањица*	✓			
Пирот, Димитровград, Бабушница, Бела Паланка*	✓			

* Краљевина Норвешака финансира изграду пројекта

Поред наведених локалних самоуправа, Управа за ветерину је по позиву, пружила стручну помоћ следећим локаним самоуправама, представљањем прописа са освртом на могућности финансирања:

1. Јужнобачки управни округ - Србобран,
2. Севернобачки управни округ - Суботица,
3. Топлички управни округ - Прокупље,

4. Средњобанатски управни округ - Зрењанин,
5. Средњобанатски управни округ - Нови Бечеј,
6. Јужнобачки управни округ - Бечеј,
7. Јабланички управни округ - Лесковац,
8. Рашки управни округ - Краљево,
9. Јужнобачки управни округ – Врбас,
10. Јужнобачки управни округ - све ЈЛС у округу,
11. Златиборски управни округ – Чајетина,
12. Мачвански управни округ - све ЈЛС у округу.

АКЦИОНИ ПЛАН
ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА СПОРЕДНИМ ПРОИЗВОДИМА
ЖИВОТИЊСКОГ ПОРЕКЛА ЗА ПЕРИОД ОД 2020 ДО 2024. ГОДИНЕ

Општи циљ		Постизање високог нивоа заштите здравља људи и животиња, заштита животне средине, као и повећање конкурентности српских производа на домаћем и међународном тржишту и промовисање једнаких услова конкурентности кроз унапређење система за управљање СПЖП и свеобухватну примену прописа о раздвајању и третману споредних производа животињског порекла као и усклађивање са правним тековинама ЕУ							
Специфични циљ 1: Усвајање и примена прописа у потпуности усклађених са ЕУ прописима из области СПЖП									
Мера 1.1. Израда прописа, процедура и контролних листа									
Редни број	Опис активности	Носилац активности	Индикатори (показатељи)	Рок за спровођење активности	Извори финансирања и висина средстава у 2020. години	Извори финансирања и висина средстава у 2021. години	Извори финансирања и висина средстава у 2022. години	Извори финансирања и висина средстава у 2023. години	Извори финансирања и висина средстава у 2024. години
1.1.1.	Израда прописа у складу са Регулацивом ЕУ 1069/2009	ТА project EuropeAid/13803 8/DH/SER/RS Управа за ветерину	„Службени гласник Републике Србије”	IV квартал 2021. године	IPA 2015	IPA 2015	-	-	-
1.1.2	Израда прописа у складу са Регулацивом ЕУ 142/2011	ТА project EuropeAid/13803 8/DH/SER/RS Управа за ветерину	„Службени гласник Републике Србије”	IV квартал 2021. године	IPA 2015	IPA 2015	-	-	-
1.1.3	Израда прописа у складу са Регулацивом ЕУ 999/2001	ТА project EuropeAid/13803 8/DH/SER/RS Управа за ветерину	„Службени гласник Републике Србије”	IV квартал 2021. године	IPA 2015	IPA 2015	-	-	-

Специфични циљ 2: Успостављање одрживог система за сакупљање и прераду СПЖП									
Мера 2.1 Успостављање транспарентног система за процену, класификацију и унапређење објеката за СПЖП									
Редни број	Опис активности	Носилац активности	Индикатори (показатељи)	Рок за спровођење активности	Извори финансирања и висина средстава у 2020. години	Извори финансирања и висина средстава у 2021. години	Извори финансирања и висина средстава у 2022. години	Извори финансирања и висина средстава у 2023. години	Извори финансирања и висина средстава у 2024. години
2.1.1	Доношење уредбе о класификацији и поступку унапређења објеката у којима се послује СПЖП	Влада РС	Службени гласник Републике Србије	IV квартал 2020. године	-	-	-	-	-
2.1.2.	Доношење програма о класификацији и поступку унапређења објеката у којима се послује СПЖП	Управа за ветерину	Сајт Управе за ветерину	IV квартал 2020. године	-	-	-	-	-
2.1.3	Процена и класификација објеката	Управа за ветерину	Евиденција Управе за ветрину	III квартал - IV квартал 2021. године	-	- Буџет Управе за ветерину 100.000	-	-	-
2.1.4	Припрема и достављање индивидуалних акционих планова за унапређење објеката од стране оператера	Оператери	Евиденција Управе за ветрину	I квартал 2022. године	-	-	-	-	-
2.1.5	Праћење процеса унапређења објеката	Управа за ветерину	Евиденција Управе за ветрину	Континуирано	-	-	-	-	-
Мера 2.2. Развијање мреже међуобјеката за сакупљање СПЖП, повећањем броја постојећих објеката, укључујући и изградњу међуобјекта на територији града Сомбора									
Редни број	Опис активности	Носилац активности	Индикатори (показатељ)	Рок за спровођење активности	Извори финансирања и висина средстава у 2020. години	Извори финансирања и висина средстава у 2021. години	Извори финансирања и висина средстава у 2022. години	Извори финансирања и висина средстава у 2023. години	Извори финансирања и висина средстава у 2024. години
2.2.1.	Обезбеђивање средстава за изградњу 10 (десет) међуобјекта и изградња међуобјекта	- МПШВ, Управа за ветерину,	Закон о буџету Републике Србије	I квартал 2021 - I квартал 2024. године	-	- Буџет Управе за ветерину 36.000.000	- Буџет Управе за ветерину 36.000.000	- Буџет Управе за ветерину 24.000.000	- Буџет Управе за ветерину 24.000.000

Мера 2.3. Поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња оператерима који су уписани у Регистар објеката као превозници									
Редни број	Опис активности	Носилац активности	Индикатори (показатељ)	Рок за спровођење активности	Извори финансирања и висина средстава у 2020. години	Извори финансирања и висина средстава у 2021. години	Извори финансирања и висина средстава у 2022. години	Извори финансирања и висина средстава у 2023. години	Извори финансирања и висина средстава у 2024. години
2.3.1	Обезбеђивање средства за поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња	МПШВ, Управа за ветерину	Закон о буџету Републике Србије	I квартал 2020 - I квартал 2024. године	- Буџет Управе за ветерину 150.000.000	- Буџет Управе за ветерину 300.000.000	- Буџет Управе за ветерину 400.000.000	- Буџет Управе за ветерину 400.000.000	- Буџет Управе за ветерину 400.000.000
2.3.2.	Расписивање позив за јавну набавку	МПШВ, Управа за ветерину	Порталу јавних набавки и интернет страници Управе за ветерину	I квартал 2020 - I квартал 2024. године	-	-	-	-	-
2.3.3.	Склапање уговора и поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња	МПШВ, Управа за ветерину	Уговори о померавању послова сакупљања СПЖП	I квартал 2020 - I квартал 2024. године	-	-	-	-	-
Мера 2.4. Обезбеђење довољног капацитета прераде СПЖП									
Редни број	Опис активности	Носилац активности	Индикатори (показатељ)	Рок за спровођење активности	Извори финансирања и висина средстава у 2020. години	Извори финансирања и висина средстава у 2021. години	Извори финансирања и висина средстава у 2022. години	Извори финансирања и висина средстава у 2023. години	Извори финансирања и висина средстава у 2024. години
2.4.1	Припајање ВУ „Протеинка”, Сомбор привредном друштву Енерго – зелена д.о.о. Инђија	МПШВ	Регистар привредног суда	I квартал 2020. године	-	-	-	-	-
2.4.2.	Затварање објеката за прераду ВУ „Протеинка”, Сомбор	МПШВ, Управа за ветерину	Регистар одобрених објеката	I квартал 2020. године	-	-	-	-	-
Специфични циљ 3: Јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП									
Мера 3.1 Јачање институционалних капацитета									
Редни број	Опис активности	Носилац активности	Индикатори (показатељ)	Рок за спровођење активности	Извори финансирања и висина	Извори финансирања и висина	Извори финансирања и висина средстава	Извори финансирања и висина	Извори финансирања и висина средстава

					средстава у 2020. години	средстава у 2021. години	у 2022. години	средстава у 2023. години	у 2024. години
3.1.1	Сталне обуке ветеринарских инспектора и инспектора министарства надлежног за послове грађевине и инфраструктуре	МПШВ, Управа за ветерину	Листа присутних инспектора на обукама	I квартал 2020 - IV квартал 2024. године	- Буџет Управе за ветерину - 50.000	- Буџет Управе за ветерину - 50.000	- Буџет Управе за ветерину - 50.000	- Буџет Управе за ветерину - 50.000	- Буџет Управе за ветерину - 50.000
Мера 3.2 Подизање свести свих заинтересованих страна									
3.2.1.	Организовање кампања усмерених на све заинтересоване стране (одговорна лица за СПЖП, инспектори, ветеринари)	МПШВ, Управа за ветерину Привредна комора Србије	Листа присутних на обукама	I квартал 2020 - IV квартал 2024. Године	- Буџет Привредне коморе Србије	- Буџет Привредне коморе Србије	- Буџет Привредне коморе Србије	- Буџет Привредне коморе Србије	- Буџет Привредне коморе Србије

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. ПРАВНИ ОСНОВ

На основу члана 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05-исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12-УС, 72/12, 7/14-УС, 44/14 и 30/18-др. закон) којим је прописано да Влада, када не доноси друге акте, доноси закључке.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКЉУЧКА

У периоду који претходи приступању ЕУ, од Републике Србије, као од земље кандидата за чланство у ЕУ, захтева се да утврди мере и активности будућих реформи сектора пољопривреде, укључујући и управљања споредним производима животињског порекла.

Кључни део припрема за преузимање обавеза које доноси чланство у ЕУ јесте усклађивање са прописима ЕУ и њихово спровођење у сектору пословања споредним производима животињског порекла као и адекватно управљање споредним производима животињског порекла због ризика ширења заразних болести животиња овим путем.

Дефинисање циљева, приоритета и оквира политичких и институционалних реформи у области пољопривреде и сектора споредних производа животињског порекла, мора бити усвојено као основни и дугорочни стратешки документ у виду стратегије, у циљу потпуне примене стандарда ЕУ у области споредних производа животињског порекла од стране оператера.

Стратегија за управљање споредним производима животињског порекла дефинише главне правце унапређења система управљања споредним производима животињског порекла за безбедно руковање и њихову прераду како са епидемиолошко-епизоотиолошког становишта и заштите животне средине тако и са економског, како би се оператерима омогућило да испуне правне захтеве и да раде на равноправан и конкурентан начин на домаћем и међународном тржишту, што би имало позитиван утицај на националну економију и социјални статус свих у сектору споредних производа животињског порекла.

Из наведених разлога предлагемо да Влада донесе Предлог закључка.

III. САДРЖИНА ЗАКЉУЧКА

Тачком 1. усваја се Стратегија за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године, која је саставни део овог закључка

Тачком 2. утврђује се реализација овог закључка.

Тачком 3. утврђује се објављивање овог закључка у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. ПОТРЕБНА ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА

За 2020, 2021 и 2022. годину средства ће бити обезбеђена у оквиру одређених лимита одобрених од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима на Разделу 24 – Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Глава 24.2 – Управа за ветерину, Програму 0109 – Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика, Функција 760 – Здравство неklasификовано на другом месту:

- Програмска активност 0001 – Заштита здравља животиња, Економској класификацији 451– Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама: за 2020. годину у износу од 2.855.153.000,00 динара, за 2021. годину 2.819.150.000,00 динара и за 2022. годину у износу од 2.819.150.000,00 динара.

- Програмска активност 0004 - Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла, Економској класификацији 422 – Трошкови путовања: за 2020. годину у износу од 2.000.000,00 динара, за 2021. годину 3.000.000,00 динара и за 2022. годину у износу од 3.000.000,00 динара.

- Програмска активност 0004 – Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла, Економској класификацији 423 – Услуге по уговору, у износу од 1.200.000,00 динара за сваку годину.

- Програмска активност 0004 - Управљање у области ветеринарства и безбедности хране животињског порекла, Економској класификацији 426 – Материјал, у износу од 28.000.000,00 динара, за сваку годину.

Напомена: У оквиру планирања буџета кроз Приоритетне области финансирања (ПОФ) за период 2020-2022. године, није предвиђена апропријација на економској класификацији 511, а самим тим ни средства за изградњу међуобјеката нису планирана.

Приликом планирања ПОФ за период 2021-2023. године предвидећемо отварање апропријације на економској класификацији 511, као и потребна средства.

ИЗЈАВА О ПРЕДВИЂЕНОСТИ УРЕДБЕ ГОДИШЊИМ ПЛАНОМ РАДА ВЛАДЕ

Доношење овог закључка није предвиђено Планом рада Владе за 2020. годину, али је његово доношење неопходно ради регулисања области система управљања споредним производима животињског порекла, како би се заштитила животна средина и спречило ширење зараза.

ИЗЈАВА О ОСТВАРЕНОЈ САРАДЊИ, ОДНОСНО ПРИБАВЉАЊУ МИШЉЕЊА ОД ОРГАНА, ОРГАНИЗАЦИЈА И ТЕЛА

Не постоје посебни прописи према којима би Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде било обавезно да успостави сарадњу, односно прибави мишљења од органа, организација и тела у складу са чланом 39а став 4. Пословника Владе („Службени гласник РС”, бр. 61/06 – пречишћен текст, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13 и 76/14) приликом израде Предлога закључка којим се усваја Стратегија за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године.

ИЗЈАВА О УСКЛАЂЕНОСТИ СА СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТОМ ВЛАДЕ

1. Орган државне управе, односно други овлашћени предлагач прописа/акта

- Влада Републике Србије
- **Обрађивач:** Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде - искључива надлежност

2. Назив прописа/акта

- Предлог закључка којим се усваја Стратегија за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020.године до 2024.године

3. Да ли је пропис/акт усклађен са стратешким документом/стратешким документима Владе (заокружити)

ДА

НЕ

4. Са којим стратешким документом/стратешким документима Владе је пропис/акт усклађен?

- Навести стратешки документ/стратешка документа Владе:
- Навести део/поглавље стратешког документа/стратешких докумената Владе:
- Навести циљ/циљеве из стратешког документа/стратешких докумената Владе који се испуњава/испуњавају доношењем прописа/акта:

5. Уколико пропис/акт није усклађен са одговарајућим стратешким документом/стратешким документима Владе, навести разлоге:

Ни један стратешки документ не обрађује област споредних производа животињског порекла а Стратегија за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. Године је стратешки документ.

АНАЛИЗА ЕФЕКТА

1. Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлага

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

У овој области се прати:

- Усклађеност прописа из области СПЖП са прописима ЕУ, који су усвојени и објављени у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Важећи прописи још увек нису у потпуности усклађени са прописима ЕУ и Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ (*National Programme for the adoption of the Acquis - NPAA*), у даљем тексту НПАА, који је усвојила Влада Републике Србије као припрему за отварање приступних преговора и којим је поред осталог утврђен и детаљни план усклађивања законодавства са правним тековинама ЕУ где је планирано и усклађивање прописа из области споредних производа животињског порекла.

Вредност показатеља: Потребно је да прописи буду 100% усклађени са прописима ЕУ.

- Број објеката који је класификован, односно број објеката за длатност споредних производа животињског порекла који су процењени у циљу њиховог унапређења и усаглашавања са захтевима ЕУ у складу са Мерилом 3 у поглављу 12 – Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика, у преговарачком поступку за приступање ЕУ, по коме је Република Србија као земљи кандидат за придруживање ЕУ, дужна да изврши унапређење и класификацију објеката у области споредних производа животињског порекла.

Вредност показатеља: Број објеката који је оцењен и сврстан у одређену класу – 100% класификовани.

- Развијање мреже међуобјеката (број изграђених међуобјеката).

Због проблема сакупљања лешева животиња и њиховог отпремања у објекте за прераду и непоштовања локалних самоуправа као подстицај ЈЛС да успоставе и обављају комуналну делатност зоохигијена у делу сакупљања лешева животиња, која је врло значајна као мера која се примењује у здравственој заштити животиња, планирана је изградња најмање 10 додатних међуобјеката, на подручјима на којима се очекује највећа количина СПЖП, са тенденцијом развоја мреже, према потребама, утврђеним током примене.

Вредност показатеља: Изграђено 10 међуобјеката и њихов број са већ тренутно постојећим бројем међуобјеката износи 16.

- Поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња оператерима који су уписани у Регистар објеката као превозници

Како су у анализи тренутног стања утврђене тешкоће у сакупљању лешева и њиховог отпремања у објекте за прераду ради повећања ефикасности сакупљања лешева планирано је поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња оператерима који су уписани у Регистар објеката као превозници

Вредност показатеља: Склопљени уговори са најмање једним оператером о померавању послова сакупљања и превоза

- Обезбеђење довољног капацитета прераде СПЖП

Капацитети за прераду материјала Категорије 1 и Категорије 2 треба да покрију реалне потребе, узимајући у обзир принципе за валоризацију СПЖП и могућности коришћење СПЖП у исхрани животиња, као и закопавања на лицу места у оправдано удаљеним подручјима.

Потребни капацитети прераде, засновани на пројектованим количинама СПЖП, одређеним у односу на број животиња и очекиваног угинућа као и количина СПЖП у објектима за клање и производњу хране животињског порекла, у потпуности су задовољени стављањем у функцију објекта „Енерго-зелена д.о.о. Инђија”. Положај објекта је повољан и лако доступан. Налази се на рути аутопута Е 75 - А 1.

Положај објекта ВУ „Протеинка”, Сомбор у Сомбору је неповољан. Такође, објекат има великих недостатака у погледу ветеринарско-санитарних услова, што последично захтева и улагање знатних финансијских средстава за унапређење објекта. Поред ветеринарских услова објекат мора да испуни и услове у погледу најбоље доступних техника - ИРРС дозвола. Додатни проблем је што је објекат позициониран тако, да је финансијски неприхватљиво да се изврши пренамена и да се СПЖП са територије АП Војовина превозе и привремено складиште у Сомбору а затим одвозе на прераду у Инђију, осим у случају СПЖП са територије која је у непосредној близини Сомбора. За потребе уклањања лешева животиња са територије Западнoбачког упарвног округа довољан је међуобјекат на локацији коју одреди ЈЛС.

Положај објекта ВУ „Напредак” Ћуприја у Ћуприји је повољан и лако доступан. Објекат је постављен централно у односу на централни и јужни део републике. Налази се на рути аутопута Е 75 - А 1 и централно је постављен у односу на централни и јужни део Републике Србије. У кругу објекта је инсталитана и пећ за спаљивање што је додатна погодност. Објекат има недостатака у погледу ветеринарско-санитарних услова, што последично захтева и улагање знатних финансијских средстава за унапређење објекта. Поред ветеринарских услова објекат мора да испуни и услове у погледу најбоље доступних техника - ИРРС дозвола. И поред наведених негативних чинилаца, оправдано је да овај објекат остане у функцији и сакупља и прерађује СПЖП из дела централног и јужног дела земље, како би се избегло транспортовање СПЖП до „Енерго-зелена д.о.о. Инђија” с обзиром на велику удаљеност.

Вредност показатеља: Два објекта за прераду материјала Категорије 1;

- Јачање институционалних капацитета надлежног органа (спровођење обука)

Свест о поступању и могућностима поступања са СПЖП недовољно је развијена код свих заинтересованих страна.

Постоји потреба за сталним усавршавањем институционалних капацитета и планирањем обука ветеринарских и комуналних инспектора, ветеринара, пољопривредних стручних служби и представника локалне самоуправе.

Вредност показатеља: Најмање три обуке годишње

- Подизање свести свих заинтересованих страна (спровођење обука)

Такође, неопходно је подизање свести субјеката у пословању, као и оператера за СПЖП, који имају одговорност да у потпуности испуне законске услове у свакој фази производње, прераде и промета како хране тако и

СПЖП, укључујући подизање свести о валоризацији и коришћењу материјала Категорије 1, Категорије 2 и Категорије 3.

Секторска удружења треба да имају главну улогу у подршци својим члановима како би лакше применили програм унапређења објеката, кроз праћење усаглашавања и примене стандарда, подршку процесу интеграције у европско и светско тржиште, предлагање мера за заштиту интереса прерађивачке индустрије и помоћ код апликација за добијање средстава из претприступних и националних фондова.

Вредност показатеља: Најмање две обуке годишње

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Да, ова област је регулисана:

1. Законом о ветеринарству („Службени гласник РС“ број 91/2005, 30/2010, 93/12) којим су прописана права и дужности свих у ланцу руковања споредним производима животињског порекла, и то:

1) ЈЛС су дужне да:

(1) организују зоохигијенску службу, која:

- нешкодљиво уклања лешеве животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња,

- обезбеђује или организује транспорт лешева животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња до објекта за сакупљање, прераду или уништавање отпада животињског порекла на начин који не представља ризик по друге животиње, људе или животну средину,

- издаје упутства власницима и држаоцима животиња у вези са одлагањем лешева, обезбеђује превоз леша, када је то потребно, са места угинућа до објекта за преглед леша или до објекта за сакупљање, прераду и уништавање и обезбеђује дезинфекцију места угинућа, возила и опреме,

(2) изграде објекте за сакупљање лешева животиња са јавних површина и објеката за узгој, држање, дресуру, излагање, одржавање такмичења или промет животиња у који може сакупљати и друге СПЖП;

2) лица која се баве делатностима, које стварају споредне производе животињског порекла, дужна су да обезбеде њихов пренос споредних производа до најближег објекта за сакупљање споредних производа или до објекта у коме се прерађују или уништавају на нешкодљив начин;

3) забрањено је бацати лешеве животиња у реке или друге водене токове или одводе или их остављати на путевима, отвореном простору, у шумама или на другом месту;

4) лешеве животиња и други споредни производи животињског порекла морају се сакупљати, прерадити или уништити у објектима намењеним за прераду, обраду или уништавање лешева животиња и других споредних производа животињског порекла а само у изузетним случајевима споредни производи животињског порекла се закопавају или спаљују на сточном гробљу или јами гробници која испуњава прописане услове:

5) власници и држаоци животиња дужни су да пријаве угинуће животиње зоохигијенској служби и да се придржавају свих упутстава које је ова служба издала у вези са одлагањем лешева;

6) зоохигијенска служба је дужна, када је то потребно, да обезбеди превоз леша са места угинућа до објекта за преглед лешева или за сакупљање, прераду или уништење, као и да обезбеди дезинфекцију места угинућа, возила и опреме;

7) у изузетним случајевима лешеве животиња се закопавају или спаљују на сточном гробљу или јами гробници која испуњава прописане услове;

8) за сакупљање, прераду и уништавање лешева животиња и других споредних производа животињског порекла Влада оснива јавну службу;

9) обављање послова сакупљања, прераде и уништавања лешева животиња и других споредних производа животињског порекла Министарство може уговором поверити правним лицима која испуњавају прописане услове.

10) сви објекти у којима се обавља делатност сакупљања, прераде и уништавања се одобравају или региструју.

2. Правилником о начину разврставања и поступања са споредним производима животињског порекла, ветеринарско-санитарним условима за изградњу објекта за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, начину спровођења службене контроле и самоконтроле, као и условима за сточна гробља и јаме гробнице („Службени гласник РС”, број 31/11, 97/13, 15/15, 61/17), којим су прописани услови у погледу категоризације, руковања, прераде и поступања као и нешкодљиво уклањање СПЖП.

Овим прописима се регулишу обавезе и одговорности свих субјеката који рукују споредним производима животињског порекла, као и одговорност и обавезе надлежног органа у спровођењу службених контрола, односно јасно дефинисаног праћења усаглашености свих поступака у процесу руковања споредним производима животињског порекла. Посебан значај је што је наведеним правилником прописано разврставање споредних производа животињског порекла на категорије у складу са ризицима чиме се спречава ширење заразних болести посебно трансмисивних болести.

3. Поред горе наведених прописа из области ветеринарства Законом о комуналним делатностима („Службени гласник РС”, бр. 88/11, 104/16 и 95/18) прописано је да је делатност зоохигијене једна од комуналних делатности и обухвата између осталог нешкодљиво уклањање лешева животиња са површина јавне намене до објекта за сакупљање, прераду или уништавање отпада животињског порекла, спровођење мера контроле и смањења популације штетних организама, глодара и инсеката спровођењем мера дезинфекције, дезинсекције и дератизације на површинама јавне намене. За спровођење делатности зоохигијене одговорне су локалне самоуправе.

Ови прописи нису дали очекиване резултате посебно у погледу сакупљања лешева животиња зато што већи број локалних самоуправа не поступа по пропису и не организује зоохигијенску службу у складу са прописом.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Нема.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе?

Тренутно се на територији Републике Србије још увек не сакупља укупна количина произведених СПЖП укључујући и лешеве животиња и не прерађује у одобреним објектима за прераду СПЖП. Наведени проблеми односе се на локалне самоуправе које су дужне да успоставе комуналну делатност зоохигијене и организују сакупљање лешева животиња, на власнике пољопривредних газдинстава која имају проблеме са отпремањем лешева животиња у објекте за прераду као и субјеката у објектима за прераду СПЖП који не остварују оптималну економску добит из разлога што се одређене количине лешева не сакупљају.

Представити узроке и последице проблема.

Систем сакупљања СПЖП укључује произвођаче СПЖП и оператере који су овлашћени за сакупљање, прераду и уништавање укључујући и локалне самоуправе које би требало да организују сакупљање лешева и по потреби изграде међуобјекте за њихово привремено складиштење.

Сакупљени лешеве и остали споредни производи животињског порекла се после сакупљања или директно допремају у објекте за прераду или се привремено складиште у међуобјектима.

Како је Република Србија је земља са великим бројем оператера (газдинстава за узгој и држање животиња са малим бројем животиња као и објекта за клање и производњу хране животињског порекла са малим капацитетом), чијим радом настају мале количине СПЖП, односно један део од целокупне количине СПЖП која настаје на дневном нивоу, настаје у малим количинама. Обично су ове мале количине из објекта до којих не постоје одговарајући приступни путеви за камионе који се користе за сакупљање и како не постоји довољан број међуобјекта то се у Републици Србији не сакупљају све количине споредних производа животињског порекла, а поред тога, сакупљање се често не врши се у одговарајућем року и под одговарајућим температурним режимом, тако да се материјал распада и долази до квара тог материјала па се у случају материјала Категорије 3, тај материјал не може користити у производњи хране за животиње, него се уместо тога прерађује као непрофитабилни материјал Категорије 1.

У случају угинућа животиња, углавном не постоји одговарајуће место, када је то потребно, за утврђивање узрока угинућа и узимање материјала неопходног за достављање лабораторијама на анализу, што отежава рад ветеринарској струци.

Такође, један од проблема је незаинтересованост јединица локалне самоуправе за примену Закона о комуналним делатностима у делу који се односи на делатност зоохигијене односно сакупљања лешева животиња.

5) Која промена се предлаже?

(1) Израда прописа, процедура и контролних листа у складу са прописима ЕУ

(2) Успостављање транспарентног система за процену, класификацију и унапређење објекта за СПЖП у складу са прописима ЕУ

(3) Развијање мреже међуобјекта за сакупљање СПЖП, повећањем броја постојећих објекта

(4) Поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња оператерима који су уписани у Регистар објекта као превозници

(5) Обезбеђење довољног капацитета прераде СПЖП

(6) Јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Да, у обиму наведеном у подтачки 5).

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена?

Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Све заинтересоване стране укључујући јединице локалне самоуправе, пољопривредна газдинства, становништво, субјекте који врше превоз и прераду споредних производа животињског порекла.

Непосредан утицај имаће на следеће циљне групе: јединице локалне самоуправе којима ће бити олакшано спровођење послова зоохигијенске делатности и поштовање прописа у погледу сакупљања лешева, субјекти који врше превоз и прераду споредних производа имаће већу економску добит и бити конкурентнији на домаћем и међународном тржишту, пољопривредна газдинства ће на лакши начин отпремати лешеве са фарми у складу са прописима и бољу заштиту од ширења заразних болести људи и животиња.

Генерално, очекује се позитиван утицај на економско-привредну ситуацију у Републици Србији и боља заштита од ширења заразних болести људи и животиња и заштиту животне средине.

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Не

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Не

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (*status quo*).

Према процени Управе за ветерину у Републици Србији настаје 21000t лешева док је по извештајима објекта за прераду у 2019. години сакупљено прерађено 7913 t.

11) Како је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Друге државе већ имају успостављен систем за сакупљање лешева животиња који почива на различитим основама. Финасирање сакупљања лешева на локалном нивоу, према искуству Републике Хрватске је дало значајне резултате.

2. Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Због унапређења система управљања СПЖП и стварања услова за безбедно руковање и прераду СПЖП, како би се оператерима омогућило да испуне правне захтеве и да раде на равноправан и конкурентан начин на

домаћем и међународном тржишту и обезбедила боља заштита од ширења заразних болести људи и животиња и заштита животне средине од загађења.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

- Усвајање и примена прописа у потпуности усклађених са ЕУ прописима из области СПЖП

- Успостављање одрживог система за сакупљање и прераду СПЖП

- Јачање институционалних капацитета и подизање свести свих заинтересованих страна о важности унапређења система управљања СПЖП

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Да, посебно са Споразумом о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, којим се Република Србија обавезала да постепено усклађује постојеће и будуће законе са правним тековинама Европске уније, као и да их примењује и спроводи и НПАА.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

На основу сета индикатора дефинисаних на нивоу специфичних циљева, при чему се имало у виду да они прате могућности континуираног или периодичног праћења стања наведених у табели 3. Стратегије.

3. Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „status quo” опција?

За остварење циља примењена је алтернативна мера коорегулација где Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, као носилац посла представља надлежни орган а послове поверења јединицама локалне самоуправе део послова надзора и имплементације мера.

Сами субјекти којима су поверена овлашћена Уговором, као на пр, транспортери, развили су сопствена правила и врше надзор, али им држава обезбеђује законски оквир и средства, чиме омогућава да се усвојена правила спроводе.

Национално законодавство у овој области постоји, потребно га је даље усаглашавати и допуњавати, али делом је у питању - status quo опција, дакле неспровођење прописаних правила.

2) Да ли су, поред регулаторних мера, идентификоване и друге опције за постизање жељене промене и анализирани њихови потенцијални ефекти?

За сакупљање и прераду СПЖП, на републичком нивоу, је у периоду 2004 – 2006. година било обезбеђено субвенционисање, што је дало позитивне ефекте.

Тренутно, сакупљање и прераду лешева животиња субвенционишу поједине локалне самоуправе и то у целости или делимично.

У Републици Србији, за уклањање лешева животиња и других СПЖП Категорије 1 и Категорије 2, оператери који врше њихово сакупљање и прераду, наплаћују или од оператора чијим радом настају СПЖП или од ЈЛС или од осигуравајућих кућа које су уврстиле за надокнаду штете и накнаду за уклањање лешева животиња, при чему се може десити да за исто угинуће ЈЛС плати уклањање леша животиње, а ако је животиња осигурана, власник те животиње добије надокнаду од осигуравајућег друштва.

У случају заразних болести животиња, за уклањање лешева, Управа за ветерину врши надокнаду у складу са програмом мера здравствене заштите животиња, који се доноси за сваку годину.

Надокнада за сакупљање материјала Категорије 3 зависи од тржишне цене односно од договора оператора чијим руковањем настаје СПЖП и оператора који сакупља и прерађује СПЖП. На формирање висине ове надокнаде, пре свега утиче цена готовог производа (нпр. прерађеног протеина животињског порекла, топљене масти и хране за кућне љубимце), као и капацитет тржишта отвореног за ове производе.

3) Да ли су, поред рестриктивних мера (забране, ограничења, санкције и слично) испитане и подстицајне мере за постизање посебног циља?

У случају заразних болести животиња, за уклањање лешева, Управа за ветерину врши надокнаду у складу са програмом мера здравствене заштите животиња, који се доноси за сваку годину.

Из буџета Републике Србије биће издвајана средства за субвенционирање узгајивача животиња.

4) Да ли су у оквиру разматраних опција идентификоване институционално управљачко организационе мере које је неопходно спровести да би се постигли посебни циљеви?

Нису.

5) Да ли се промена може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера?

Значајан ефекат може се постићи обукама свих заинтересованих страна, кампањама подизања свести, организацијом округлих столова и трибина.

6) Да ли циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора могу да буду укључене у процес спровођења јавне политике, односно прописа или се проблем може решити искључиво интервенцијом јавног сектора?

Кроз Радне групе, секције Привредне коморе, дијалоге приватног и јавног сектора указано ја на величину проблема и неопходне мере.

Ипак, највећи напор мора бити од стране јавног сектора

7) Да ли постоје расположиви, односно потенцијални ресурси за спровођење идентификованих опција?

Постоје, али нису довољни.

8) Која опција је изабрана за спровођење и на основу чега је процењено да ће се том опцијом постићи жељена промена и остварење утврђених циљева?

Потребно је да национални прописи и пратећи документи као што су процедуре и контролне листе, итд. у складу са захтевима ЕУ, буду израђени у сарадњи са заинтересованим странама како би се осигурала транспарентност и потребно је да буду јавно доступни.

Обезбеђивање средстава за изградњу 10 (десет) међуобјеката.

Обезбеђивање средстава за поверавање послова сакупљања и превоза лешева животиња; склапање уговора о поверавању послова сакупљања и превоза лешева животиња.

Обезбеђење довољног капацитета прераде СПЖП.

Сталне обуке ветеринарских инспектора и инспектора министарства надлежног за послове грађевине и инфраструктуре.

Организовање кампања усмерених на све заинтересоване стране (оператери, инспектори) на тему њихових улога и обавеза у управљања СПЖП, укључујући подизање свести о валоризацији и коришћењу материјала Категорије 1, Категорије 2 и Категорије 3.

4. Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

На јавне приходе неће утицати а на расходе у незнатној мери

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

У буџету Републике Србије.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Неће утицати.

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

150-400 милиона динара на годишњем нивоу.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Не

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Неће их бити.

5. Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Споредни производи животињског порекла/СПЖП, уколико се правилно не сакупе и не прераде, представљају изгубљену сировину за производњу хранива за исхрану одређених животиња, техничких производа или висококалоричног горива.

Нешкодљиво уклањање делова трупа животиња и нејестивих делова клања, затим индустрије млека и риба, важно је за њихово уклањање и прераду у објектима за то намењеним, јер се тиме смањује „комунални/санитарни” отпад и смањују трошкови одржавања, чишћења и управљања депонијама.

Организација сакупљања и транспорта СПЖП захтева логистичко и економско ангажовање, за које је потребно обезбедити одређена финансијска средства у виду возила, међуобјеката и људских ресурса. Начин и брзина транспорта важна је за омогућавање прераде свеже сировине, у циљу добијања што квалитетнијег готовог производа, што на крају доводи до исплативости улагања у опрему и развој технолошких процеса.

Ако се правилно сагледају ови аспекти, јасно је од коликог је значаја организовано уклањање уинутих животиња и других СПЖП у циљу спречавања ширења заразних болести, заштите животне средине и њиховог рационалног коришћења.

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Унапређењем система управљања СПЖП за безбедно руковање и прераду СПЖП како са епидемиолошко-епизоотиолошког становишта и заштите животне средине тако и са економског, важна је како би се оператерима омогућило да испуне правне захтеве и да раде на равноправан и конкурентан начин на домаћем и међународном тржишту, што би имало позитиван утицај на националну економију и социјални статус свих у сектору СПЖП.

Усклађеност са међународним стандардима и унапређење технолошких и структурних услова, повећава поверење у индустрију и надлежне органе да контролом кретања СПЖП, контролише и осигурање здравља животиња, што последично осигурава безбедну храну и здраво становништво.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Искоришћеност сировина које јесу СПЖП у производњи хране за животиње (рибље брашно, храна за кућне љубимце и др) и у непрехрамбеној индустрији (кожа, кости за одевне предмете, стеарате, и сл) омогућава развој још једне гране привреде где се од онога што се сматра „отпадом” добија комерцијални производ.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

За разлику од земља чланица ЕУ, у којима се материјал Категорије 3 искоришћава у великој мери, у Републици Србији велика количина СПЖП Категорије 3 се меша са материјалом Категорије 1, чиме се губи вредност материјала Категорије 3 и повећава количина месно - коштаног брашна, што је даље неискористив производ.

Примена техничко-технолошких, организационих и пословних иновација, као нових метода у преради Категорије 1 за фармацеутску индустрију или као енергената за рад објекта, или Категорије 3 за производњу хране за животиње унапређује систем и са аспекта финансија и безбедности.

Томе служе различити ЕУ пројекти, билатерална сарадња и подршка Владе РС у виду трансфера знања и инвестиција

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Унапређене техничко-технолошке, организационе и пословне иновације унапређује систем и омогућавају већу економску добит за све у агро – безбедносном ланцу хране

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

Унапређени услови за производњу СПЖП омогућавају контролисану и рационалну употребу сировина/СПЖП, кроз животиње и производе животињског порекла, до безбедније хране за људе. Такође ствара се повољна атмосфера за економски развој привреде у овој грани пољопривреде.

Међутим, нови прописи захтевају и додатно квантитативно и квалитативно ангажовање људских ресурса у успостављању самих процедура за одобравање објекта за СПЖП и транспортне мреже, обуку запослених у надлежним службама и обуку субјекта у пословању храном за животиње и оператора СПЖП, као и за спровођење службених контрола тих објекта.

Послодавци су у обавези да осигурају опрему и услове за запослене, као и да обезбеде адекватну обуку за њих.

6. Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

За грађане неће бити никаквих додатних трошкова, а унапређење система осигурава бољу заштиту здравља биљака и животиња, самим тим и људи, што индиректно смањује штету од ширења заразних болести или лечења.

Предложена решења неће створити трошкове грађанима, али ће изазвати незнатне трошкове привреди и појединачним предузећима усклађивањем већ прописаних такси у односу на повећање трошкова живота или утврђивање нових такси које претходним законским решењем нису биле предвиђене.

Трошкови уписа у Регистар регистрованих, односно одобрених објекта већ су прописани и примењују се од 2009. године у складу са законом којим се уређују републичке административне таксе.

Трошкови у области хране за животиње и споредних производа животињског порекла такође су већ прописани следећим подзаконским актима:

- Уредба о висини накнаде за издавање и продужавање уверења о здравственом стању животиња („Службени гласник РС”, број 113/13);

- Одлука о висини трошкова обележавања и регистрација животиња („Службени гласник РС”, број 115/14);

- Одлука о висини накнаде за извршене ветеринарско – санитарне прегледе пошилики у међународном промету („Службени гласник РС”, број 113/13);

- Одлука о висини накнаде за извршене ветеринарско – санитарне прегледе („Службени гласник РС”, бр. 113/13 и 31/14).

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Не постоји негативан утицај због спровођења ове стратегије.

С обзиром на неформисаност становништва, субјеката у пословању храном и оператора СПЖП, јединица локалне самоуправе и осталих ентитета, потребно је спроводити кампање јачање свести, обуке на свим нивоима учесника у области СПЖП и осигурати да се обезбеде подстицаји за прве у ланцу – примарне произвођаче и држаоце животиња.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Примена Стратегије нема никаквог утицаја на наведене категорије друштва.

4) Да ли би и на који начин изабрана опција утицала на тржиште рада и запошљавање, као и на услове за рад (нпр. промене у стопама запослености, отпуштање технолошких вишкова, укинута или новоформирана радна места, постојећа права и обавезе радника, потребе за преквалификацијама или додатним обукама које намеће тржиште рада, родну равноправност, рањиве групе и облике њиховог запошљавања и слично)?

Унапређени услови за производњу СПЖП стварају повољну атмосферу за економски развој привреде у овој грани пољопривреде.

Међутим, нови прописи захтевају и додатно квантитативно и квалитативно ангажовање људских ресурса у успостављању самих процедура за одобравање објеката за СПЖП и транспортне мреже, обуку запослених у надлежним службама и обуку субјеката у пословању храном за животиње и оператора СПЖП, као и за спровођење службених контрола тих објеката.

Међутим, због примене нових технологија и законски прописане методологије, може доћи до престанка рада неких постројења за прераду СПЖП, што би условило отпуштање радника или преквалификацију за новотворене међуобјекте.

5) Да ли изабране опције омогућавају равноправан третман, или доводе до директне или индиректне дискриминације различитих категорија лица (нпр. на основу националне припадности, етничког

порокла, језика, пола, родног идентитета, инвалидитета, старосне доби, сексуалне оријентације, брачног статуса или других личних својстава)?

Не постоји никакав вид директне или индиректне дискриминације различитих категорија лица применом ове опције

6) Да ли би изабрана опција могла да утиче на цене роба и услуга и животни стандард становништва, на који начин и у којем обиму?

Коришћењем СПЖП као сировине у даљој прехранбеној индустрији (колаген, желатин), производњи хране за кућне љубимце, фармацеутској индустрији, непрехрамбеној индустрији, смањиће се трошкови у производњи хране, јер ће субјекти у пословању храном имати мање трошкове нешкодљивог уклањања СПЖП. Такође, ствараће с мање „еколошког отпада“, што би утицало на цену која се плаћа за руковођење комуналним отпадом.

7) Да ли би се реализацијом изабраних опција позитивно утицало на промену социјалне ситуације у неком одређеном региону или округу и на који начин?

Отварање међуобјеката у одређеним подручјима који су са географским ограничењима, уситњене сточарске производње и прераде хране, олакшало би социјалну ситуацију становништву.

8) Да ли би се реализацијом изабране опције утицало на промене у финансирању, квалитету или доступности система социјалне заштите, здравственог система или система образовања, посебно у смислу једнаког приступа услугама и правима за осетљиве групе и на који начин?

Нема значајног утицаја.

7. Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

Да. Смањује се количина органских материја у земљишту, води и количина отпадних гасова у ваздуху, повећава се количина сировина за обновљиве изворе енергије, смањује се количина органских материја на депонијама и повећава безбедност хране.

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Не.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Да. Обезбеђује се боља заштита од заразних болести.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Не.

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Не.

8. Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

Спровођење стратегије не захтева организационе, управљачке или институционалне промене.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Ради ефикасног праћења спровођења стратегије и достизања резултата, као и контроле спровођења мера, неопходно је унапредити људке ресурсе и квантитаивно (већи број извршилаца) и квалитативно (обуке запослених, с обзиром на специфичност материје и будућих прописа).

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

Неопходно је развијати капацитете локалне самоуправе и пружити подршку јединицама локалне самоуправе у обезбеђивању законитости и ефикасности рада за изградњу капацитета и стручно усавршавање запослених у органима јединица локалне самоуправе; Осигурати радне односе и плате у јединицама локалне самоуправе и аутономним покрајинама за спровођење поступака за издавање дозвола, одобрења и других аката у складу са законом, вођење евиденције и података; створити услове за приступ и реализацију пројеката који се финансирају из средстава претприступних фондова ЕУ и донација, доношење локалног плана и обезбеђивање услова за несметано пословање.

Потребан је временски период од најмање две године

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Да, наведени су у тексту Стратегије

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Не

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Не

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Одговорност Владе Републике Србије јесте да обезбеди и спроводи стратешки и законски оквир за спровођење система управљања СПЖП, да утиче на развијање јавне свести и успостављање комуникације између заинтересованих страна у циљу успостављања партнерства у систему на свим нивоима државне управе.

Институционална одговорност за доследно спровођење и извештавање о напретку по питању спровођења Стратегије, као и за извештавање о вршењу надзора над спровођењем планираних мера, уз подршку и посвећеност Владе, као и за финансирање, најважнији су елементи за спровођење Стратегије.

Ланац у систему управљања СПЖП је дуг и обухвата субјекте, чијим радом настају СПЖП, оператере који на било који начин поступају и рукују са СПЖП (сакупљање, прерада, коришћење и уништавање).

Израђен је акциони план са наведеним активностима, одговорностима, мерама, временским и финансиским оквирима, који чини саставни део стратегије.

9. Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

Одговорност Владе Републике Србије јесте да обезбеди и спроводи стратешки и законски оквир за спровођење система управљања СПЖП, да утиче на развијање јавне свести и успостављање комуникације између заинтересованих страна у циљу успостављања партнерства у систему на свим нивоима државне управе и представља приоритет Владе РС.

2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?

Финансијска средства биће обезбеђена из буџета Републике Србије.

Обезбеђено је довољно времена за спровођење поступка јавне набавке.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

Неадекватно укључивање свих актера у ланцу производње и уклањања СПЖП, нарочито локалних самоуправа представља ризик за спровођење Стратегије.

Обезбеђивање буџетских средстава за изградњу инфраструктуре и организацију мреже сакупљања и транспорта СПЖП, као и логистичке подршке која може да подржи ове поступке смањује наведени ризик.

